

Justis- og
beredskapsdepartementet

Sluttrapport for handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014-2017)

Innhold

Bedre føre var. Om forebygging og synliggjøring (tiltak 1-8).....	3
Trygghet til å handle. Om kunnskap og kompetanse (tiltak 9-13).....	20
Alle skal nås. Hjelpe- og behandlingstilbudet (tiltak 14-29)	28
Lov og rett. Om straffeforfølgning (tiltak 30-35)	53
Samhandling i praksis. Om samarbeid og samordning (tiltak 36-45).....	57

Handlingsplanen «Et liv uten vold» ble lansert i 2013.

Denne sluttrapporten gir en oversikt over status for de 45 tiltakene i handlingsplanen. Rapporten ble ferdigstilt i august 2018.

Bedre føre var. Om forebygging og synliggjøring (tiltak 1-8)

---

1. Tiltakspakke for forebygging

Det skal utarbeides en tiltakspakke for forebygging av vold i nære relasjoner med tiltak på flere områder. Tiltakspakken skal utarbeides i samarbeid med sentrale aktører på feltet. Det vil nedsettes en arbeidsgruppe ledet av Justis- og beredskapsdepartementet høsten 2013. De første tiltakene skal iverksettes fra 2014. Hovedfokus skal være på primærforebyggende tiltak og forebygging som tar høyde for ulike sårbarhetsfaktorer. Den samfunnsøkonomiske analysen av kostnadene ved vold i nære relasjoner vil danne et viktig bakteppe for utformingen av tiltak.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Regjeringen ved Justis- og beredskapsdepartementet har avsatt 7 millioner kroner årlig til en tiltakspakke for forebygging av vold i nære relasjoner. Nedenfor gis en oversikt over tiltak som har inngått i pakken i planperioden.

Tilpasning av foreldreveiledning (ICDP) for foreldre på krisesentre

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har gjennomført en tilpasning og utprøving av *International Child Development Programme (ICDP)* som metode for veiledning av foreldre på krisesentre. Målsettingen er å forebygge vold, både på kort og lang sikt.

Arbeidet startet i 2014/2015 med veilederopplæring av ansatte fra seks krisesentre. Opplæringen ble tilpasset til krisesentrene, blant annet ved å legge inn mer om vold og traumer i undervisningen. Pilotprosjektet er evaluert og dokumentert i rapporten *Evaluering av ICDP utprøvd i krisesentre*. Det konkluderes med at ICDP er godt egnet for foreldre på krisesentre, både i forbindelse med oppfølging av barn og som støtte til foreldre i utøvelsen av foreldrerollen:

- ICDP gir de ansatte et felles språk, styrker kompetansen til å se barns behov og til å inngå i utviklingsstøttene samspill med barna.
- Deltakelse i ICDP-grupper har gitt helt konkrete eksempler på aktiv og hurtig vekst i foreldrenes omsorgskompetanse, med utgangspunkt i bevissthet om foreldrenes egen rolle og handlemåter. Foreldrene har fått økt forståelse for barnas behov og reaksjoner.
- Flere foreldre uttrykte en ny forståelse for hvordan volden virket inn på eget samspill med barna og barnas egen atferd.
- Lederstøtte og forankring ved krisesentrene er sentrale faktorer for implementering og gjennomføring av ICDP-grupper. Arbeidet krever tid til planlegging og gjennomføring, eventuelt vurdering av bruk av vikar i turnus, fysisk tilrettelegging, barnepass ved behov mm.

I 2015 og 2016 ble det gjennomført ICDP veilederopplæring for 41 ansatte fordelt på elleve krisesentre. Disse er nå sertifisert som ICDP-veiledere. I 2017 ble det igangsatt opplæring for 20 ansatte ved ni krisesentre. Arbeidet med å spre bruken av ICDP i krisesentertilbudet videreføres i 2018. Bufdir utarbeidet i 2017 en plan for det videre arbeidet. Rapporteringen fra krisesentertilbudet vil fra og med 2017/18 omfatte i hvilken grad sentrene har ansatte med kvalifikasjoner til å drive ICDP-grupper, om sentrene driver slike grupper og om brukere har deltatt på slike grupper. I 2017 hadde 26 krisesentertilbud for kvinner og 17 krisesentertilbud for menn foreldreveiledning/ICDP-grupper.

Rapporten [Evaluering av ICDP utprøvd på krisesenter](#) er tilgjengelig her.

Tilpasning av foreldreveiledning (ICDP) for foreldre på asylmottak

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet ble i 2016 tildelt 1 150 000 kroner til å fortsette arbeidet med «Tilpasning og utprøving av ICDP i asylmottak» og til ekstern evaluering. Det er gjennomført ICDP-veiledning i grupper knyttet til alle de 11 asylmottakene som er med i piloten. Gruppene har blitt satt sammen ut fra deltakernes felles språk.

Ordningen er evaluert av FAFO. I rapporten *Veiledningserfaringer- Forsøk med veiledning (ICDP) av foreldre med radikaliseringsbekymringer og foreldre i asylmottak (2017:2)* anbefaler FAFO at det gis tilbud om foreldreveiledning i alle mottak, og da gjerne basert på prinsippene i ICDP. Videre anbefaler FAFO at organisert foreldreveiledning til foreldre i mottak bør være en del av den pålagte oppfølging kommunene skal foreta overfor barn og voksne i lokale asylmottak.

Rapporten kan lastes ned her: <http://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2017/03/Veiledningserfaringer-radikaliseringsbekymringer.pdf>

Kampanje rettet mot ungdom i regi av ung.no (#ikkegreit)

Ung.no er et nettsted med offentlig og kvalitetssikret informasjon om rettigheter, muligheter og plikter, driftet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Målgruppen er unge mellom 13 og 20 år.

Kampanje i 2015

I 2015 gjennomførte ung.no en kampanje mot vold i nære relasjoner. Målet var å spre informasjon om krenkelser, vold og overgrep til ungdom. Kampanjen besto av filmer og annonser som ble spredt i sosiale medier. Resultatene var svært gode, og rundt ½ million unge ble eksponert for budskapet på sin Facebookside. Antall brukere på ung.no økte med 32 prosent i kampanjeperioden.

Ny kampanje i 2017

På bakgrunn av økende interesse på ung.no om spørsmål knyttet til seksuelle overgrep og krenkelser, ble det gjennomført en ny kampanje i februar 2017, som en videreføring av kampanjen i 2015. Denne gangen ble temaområdet konsentrert rundt festrelatert voldtekt, kjærestevold og bildespredning på nett. Målet var å spre informasjon, bidra til bevisstgjøring

og forebygging. Hovedelementene var tre musikkvideoer og 12 annonser som ledet inn til egne temasider på ung.no med relevante artikler.

Resultater

Filmer om voldtekt og bildedeling:

- Filmer vist 550 000 ganger (Facebook, YouTube, Instagram)
- 4 000 reaksjoner på video (liker, kommentarer, delinger)
- 41 000 klikk på innlegg (til ung.no)

Annonser:

- 382 000 annonsevisninger
- 930 reaksjoner på annonser
- 61 800 klikk på innlegg

Trafikk på ung.no:

- 20 prosent økning i antall økter (800 000)
- 18 prosent økning i antall brukere (611 795)
- 22,5 prosent økning i antall sidevisninger (1,5 millioner)

Det var en oppgang i antall spørsmål til spørretjenesten knyttet til temaene i kampanjeperioden. Redaksjonen sikret tilstrekkelig mengde fagfolk i fagpanelet til å møte henvendelsene som kom.

Lenke til hovedfilm, festrelatert voldtekt <https://www.youtube.com/watch?v=GDacaX7q4Qs>

Lenke til kortere film, bildedeling https://www.youtube.com/watch?v=_qwzLy3nR2o

For annen informasjon om ung.no, se nettstedet ung.no

Videreføring av #ikkegreit og fokus på vold i nære relasjoner på ung.no i 2018

Justis- og beredskapsdepartementet ønsker å videreføre #ikkegreit-kampanjen og å videreutvikle kampanjekonseptet til i større grad å omfatte nettrelaterte krenkelser og overgrep i 2018. Med nettrelaterte krenkelser og overgrep menes her fotografering eller filming med seksuelt innhold uten samtykke eller under press/tvang, samt deling av slikt materiale.

Innsiktsarbeid

Innledningsvis legger ung.no opp til at det gjennomføres en analyse av spørsmål og kommentarer knyttet til nettrelaterte krenkelser og overgrep på ung.no. Analysen vil se på hvilke problemstillinger som opptar ungdommene og målgruppens holdninger til relevante sider av problemkomplekset. Resultatene vil utgjøre en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for kampanjen.

Mål for kampanjen

Kampanjen skal gjennomføres i en tidsavgrenset periode og formidle informasjon til ungdom om nettrelaterte krenkelser, vold og overgrep. Ungdom må vite mer om hvordan slike overgrep kan arte seg og hvilke konsekvenser krenkelser og overgrep på nett kan få både for utsatt og utøver. Gjennom kampanjen ønsker man også å bidra til å fjerne tabuer og følelser av skam knyttet til slike krenkelser og overgrep. I tillegg skal kampanjen gi kunnskap om hjelpeinstanser og behandlingsapparat.

I tillegg bør kampanjen resultere i at flere unge blir kjent med nettstedet ung.no. Innhold knyttet til tematikken vil gjennomgås og nye, aktuelle artikler vil publiseres. På denne måten gis målgruppa et tilbud om kontinuerlig informasjon på området og kjennskap til spørre- og svartjenesten som tilbys unge i aldersgruppa 13-20 år. Dette forventes å bidra til en mer langvarig effekt av kampanjen. Tema, tiltak og virkemidler skal utvikles i samarbeid med ungdom. Kampanjen gjennomføres med bistand fra eksterne aktører i 2018.

Tiltak knyttet til familiegjenforente

Det ble i 2015/2016 avsatt 550 000 kroner til tiltak knyttet til familiegjenforente. UDI sto for gjennomføringen av tiltaket. Det er et viktig forebyggende tiltak å gi kunnskap om rettigheter og tiltak på utlendingsfeltet om mishandlingsbestemmelsen, både til voldsutsatte som nylig har kommet til Norge og til aktører som bistår dem.

UDI distribuerte i 2016 informasjonsmaterieell til aktører som møter og bistår voldsutsatte, og gjorde informasjonsmateriellet tilgjengelig på flere språk. UDI har også arbeidet med å inkludere informasjon om mishandlingsbestemmelsen i andre instansers informasjonsplattformer. Videre har UDI hatt en informasjonskampanje på Facebook. Formålet med kampanjen var å gjøre det kjent for familiegjenforente at de kan søke om oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag hvis de blir utsatt for mishandling, og gi dem informasjon om hvor de kan søke hjelp.

Som opplæringstiltak har UDI utviklet et e-læringskurs som retter seg mot aktører som bistår voldsutsatte. Kurset gir grunnleggende informasjon om mishandlingsbestemmelsen, søknadsprosessen og hvordan man kan veilede voldsutsatte når de skal søke om selvstendig oppholdstillatelse. Kurset er tilgjengelig på UDIs nettsider www.udi.no/vold. Videre har UDI i samarbeid med KUN holdt flere seminarer om mishandlingsbestemmelsen for relevante aktører. UDI har også igangsatt tiltak for å forenkle søknadsprosessen.

I 2017 videreførte UDI arbeidet med å distribuere informasjonsmaterieell til aktører som møter og bistår voldsutsatte. UDI har også fortsatt arbeidet med å inkludere informasjon om mishandlingsbestemmelsen i andre instansers informasjonsplattformer, og samarbeidet med KUN om seminarer om mishandlingsbestemmelsen.

Politiets kampanje «Kjernekar»

Politiets holdningskampanje mot voldtekt «Kjernekar» ble utviklet og implementert i 2013 til

2015, gjennom et oppdrag til Kripos. Kampanjen ble lansert i november 2013 og har per i dag rundt 66 400 tilhengere på Facebook. Målgruppen er unge menn i alderen 18-35 år.

Målet med kampanjen er å forebygge voldtekter relatert til fest og alkohol/rus. Nesten 40 prosent av alle anmeldte voldtekter er relatert til fest. Ruspåvirkning, både hos gjerningsperson og fornærmede, inngår i en betydelig andel av voldtektene.

Ved siden av fakta om festrelaterte voldtekter og pekere til viktige adresser for den som har vært utsatt for voldtekt, har kampanjen tatt i bruk animasjonsfilm, plakater, boards i byrommet, kinoreklame og klistermerker for taxi-næringen. Kampanjen har en egen Facebookside. Det vises også til kampanjen i en ny lærebok for ungdomsskoletrinnet. Nettsiden er oversatt til engelsk og er tilgjengelig på politiets interne kommunikasjonskanal KO:DE.

Det ble ikke avsatt egne midler til Kjernekar-kampanjen i 2016 og 2017, men kampanjen hadde i 2016 et ekstra fokus på studenter og våren 2017 var fokus særlig rettet mot russefeiringen. Facebooksiden er fortsatt i bruk og understøtter politidistriktenes lokale aktiviteter med statusoppdateringer i aktuelle perioder, som for eksempel i russetiden. Kampanjemateriell fra restlageret distribueres til politidistrikter i tilknytning til konkrete aktiviteter.

Se Kjernekar's Facebookside her: <https://nb-no.facebook.com/kjernekar>.

Politets informasjonskampanje om vold i nære relasjoner «Hvor lite skal du finne deg i?»

I 2014 fikk Kripos i oppdrag å gjennomføre en informasjonskampanje om vold i nære relasjoner. Det ble avsatt 4 millioner kroner til arbeidet i 2014/2015 og ytterligere 1,3 millioner kroner i 2016. Kampanjen «Hvor lite skal du finne deg i?» ble lansert i oktober 2015 og relansert 31. oktober 2016. Kampanjens varighet i 2016 var 2-3 uker, med vekt på annonsering av nettsiden www.hvorlite.no.

Målsettingen med kampanjen er å gi økt oppmerksomhet og kunnskap om vold i nære relasjoner og om hva politiet kan bistå med, slik at den voldsutsatte kan søke hjelp og komme seg ut av den voldelige situasjonen. Politiet ønsker å forebygge vold ved å gjøre unge mennesker oppmerksomme på faresignaler og fortelle at det er viktig å søke hjelp tidlig.

Det er lagt opp til samarbeid med alle politidistrikter. Plakater og brosjyrer er tilgjengelige og kampanjen deles på sosiale medier. All nødvendig informasjon ligger på www.hvorlite.no og fagportalen KO:DE, som alle i politiet har tilgang til via intranettet.

Politets kampanje-nettsiden www.hvorlite.no er nå knyttet opp mot www.dinutvei.no, den nasjonale nettportalen om vold i nære relasjoner og voldtekt, som driftes av Nasjonalt

kunnskapscenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og finansieres av Justis- og beredskapsdepartementet, jf. tiltak 18a.

Publikum kan benytte spørretjenesten på www.dinutvei.no. Politiet gir også råd og veiledning, og kan bidra til at både voldsutsatte- og utøvere får kontakt med andre deler av hjelpeapparatet, som for eksempel helse- og sosialetaten, familievernkontor, krisesentre, barnevern og ulike behandlingstilbud.

Sluttrapporten fra Dinamo for kampanjen høsten 2016 viser oppsummert følgende:

- Totale annonseeksposeringer gjennom Schibsted nettverket var 11,6 millioner.
- I november 2016 var det totalt 5,5 millioner eksponeringer. Det er 37,5 prosent flere eksponeringer enn det var betalt for. Totalt ga annonseringen 30 069 likerklikk til hvorlite.no. Kampanjen appellerer spesielt til kvinner og klikkraten for målgruppen kvinner var 0,34 prosent.
- I desember 2016 var det totalt 6,1 millioner eksponeringer som genererte 42 000 besøk til hvorlite.no.
- Tallene tilsier at kampanjen i november og desember 2016 har skapt mye trafikk, materiellet har truffet målgruppen og med 11,6 millioner visninger har kampanjen hatt stor profilerende verdi.
- Kampanjen ble eksponert på toppbanner på nattogdag.no og hybel.no. I løpet av november 2016 ble annonsene eksponert 525 549 ganger og ga 1 960 klikk til hvorlite.no. Dette gir en klikkrate på 0,37 prosent.
- Podcasten til Tusvik & Tønne med «hvorlite»-tema hadde 130 000 avspillinger per uke. I tillegg ble kampanjesiden og podcasten markedsført på Tusvik og Tønnes Facebookside med over 15 000 følgere over to uker. Dette er 9 prosent mer enn normalt.
- Kampanjebudskapet og filmene treffer målgruppen på Facebook veldig godt. Med unntak av en post har samtlige kampanjeposter en organisk rekkevidde som overskrider den betalte.
- Det er distribuert 50 brosjyrer hver til 700 legekontorer og helsestasjoner over hele landet.

Kripos meldte ved utgangen av planperioden at totalt 310 500 brukere nå har vært inne på kampanjens nettside www.hvorlite.no. Det ble registrert nær 14 000 nye brukere siden juli 2017. 60 prosent av disse kommer inn via organisk søk (Google). Dette må kunne sies å indikere relevans for brukerne. Nettsiden hvorlite.no lever derfor videre så lenge innholdet er gyldig og til nytte for publikum. Noen justeringer kreves, som for eksempel oppdatering av enkelte lenker til hjelpetjenestene.

Se kampanjens nettside her: www.hvorlite.no

Videreføring, evaluering og erfaringsoppsummering for prosjektet «Et spørsmål om ære?»

Prosjektet «Et spørsmål om ære?» startet opp i januar 2013. På bakgrunn av at Konfliktrådet i Sør-Trøndelag hadde gjennomført prosjektet «Familievold, forsoning og forebygging» med gode resultater i perioden 2008-2011, der også æresrelatert vold var en del av tematikken i sakene som ble handtert, har Justis- og beredskapsdepartementet finansiert et prosjekt i Konfliktrådet som særlig retter seg mot saker som omhandler æresrelatert vold. Prosjektet ble i 2015 finansiert gjennom tiltakspakken for å forebygge vold i nære relasjoner.

Prosjektet «Et spørsmål om ære?» prøvde ut tilrettelagt dialog i saker som handler om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. I tillegg var offentlig og privat nettverk involvert der det var hensiktsmessig. Målsettingen med prosjektet var bedre ivaretagelse av ofre for æresrelatert vold, bedre samarbeid i hjelpeapparatet rundt disse sakene samt forebygging av ytterligere voldsbruk og ekstrem kontroll.

Prosjektets årsrapport fra 2015 viste at det til sammen var registrert 32 saker i prosjektet. Sakene fordelte seg på sju nasjonaliteter og dreide seg blant annet om ungdom under 18 år som opplevde alvorlige begrensninger i sin frihet, konflikter mellom barn og foreldre, konflikter med barnevernet i sammenheng med plassering, konflikter i familien i forbindelse med valg av partner og vold og trusler mot ektefelle hvor ære har betydning. Konfliktrådet har samarbeidet tett med andre etater i prosjektet. Politi og barnevern har vært de viktigste samarbeidspartnere.

Prosjektet er ikke evaluert.

Nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt

Det ble i 2014, 2015 og 2016 avsatt midler gjennom tiltakspakken for å forebygge vold i nære relasjoner til utvikling av en nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt. Målgruppen for nettportalen er utsatte, pårørende, utøvere og hjelpeapparat. Portalen ble lansert 15. februar 2016. Se for øvrig status for tiltak 18a.

Koble til nettsiden ved å følge denne lenken:

<https://dinutvei.no/>

Studie med identifisering av virkningsfulle forebyggende tiltak

På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet har NKVTS gjennomført en kartlegging av forebyggende tiltak mot vold i nære relasjoner. Rapporten fra studien, som ble lansert 19. juni 2018, omhandler både tiltak som rettes mot befolkningen generelt og tiltak som er rettet mot de mest risikoutsatte og sårbare individene, familiene eller gruppene i samfunnet er omtalt.

Forebygging av slik vold kan skje både før volden oppstår og ved å stanse pågående vold. Rapporten er avgrenset til tiltak som iverksettes før volden har oppstått, og som rettes mot befolkningen generelt eller mot de mest risikoutsatte. Det er en forutsetning for de tiltakene som er inkludert i rapporten at det foreligger forskningsbasert evaluering eller annen skriftlig dokumentasjon. NKVTS viser også til eksempler på tiltak fra andre land.

I rapporten har NKVTS, utfra kartleggingen og litteraturen på feltet, identifisert sentrale prinsipper for forebygging som er knyttet til positiv effekt eller lovende resultater:

- tiltakene er omfattende, har en helhetlig tilnærming og varer over tid
- tiltakene settes inn på et tidlig tidspunkt
- tiltakene er målrettede og bruker flere tilnærminger for å nå målgruppen
- tiltakene er sosiokulturelt relevante
- tiltakene er forskningsbasert og gjøres til gjenstand for evaluering

I tillegg mener NKVTS at det er hensiktsmessig om tiltakene:

- er likeverdige tilbud i hele landet
- bygger på samarbeid mellom relevante fagmiljøer
- gjennomføres i en støttende organisasjonskontekst
- gir rom for at fagpersoner kan øve seg på å tematisere vold i nære relasjoner
- beskrives tydelig i kommunale handlingsplaner

Det er viktig å sikre en kunnskapsbasert og samordnet forebyggende innsats. De aller fleste av de omtalte tiltakene i NKVTS' rapport har ikke blitt evaluert. NKVTS påpeker at det finnes lite forskningsbasert kunnskap om hvilke og hva slags forebyggende tiltak som har virkning. Allikevel gir dokumentasjonen NKVTS har identifisert viktig kunnskap om hvordan tiltakene har fungert for brukere og ansatte. Slike erfaringer kan ha stor betydning for det videre arbeidet med forebygging av vold og overgrep.

Rapporten «Forebyggende tiltak mot vold i nære relasjoner. Kartlegging av kunnskap for veien videre» kan lastes ned her:

https://www.nkvts.no/content/uploads/2018/06/Rapport_2-18_Forebyggende-tiltak.pdf

2. KRÅDs rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner

Det kriminalitetsforebyggende råds (KRÅD) rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner skal tydeliggjøres og styrkes.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Det kriminalitetsforebyggende arbeidet ble omorganisert i 2015 med opprettelsen av Departementsutvalg for kriminalitetsforebygging og Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging. Kompetansesenteret er organisert inn under Sekretariatet for konfliktrådene.

Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging skal bidra til kunnskapsbasert kriminalitetsforebygging, både nasjonalt og lokalt, gjennom innhenting og formidling av

erfaringsbasert og forskningsbasert kunnskap. Senteret skal arbeide med kompetanseutvikling og rådgivning, med særlig vekt på å bistå lokalt kriminalitetsforebyggende arbeid. Senteret skal blant annet videreføre og videreutvikle arbeidet med SLT (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak) i kommunene. Det er utarbeidet et eget mandat for kompetansesenteret som vektlegger kriminalitetsforebygging i bred forstand.

Departementsutvalget for kriminalitetsforebygging skal legge til rette for et tett samarbeid og en god samordning av den kriminalitetsforebyggende innsatsen mellom departementene. Departementsutvalget har 4-5 møter årlig. Departementsutvalget vil få råd gjennom innspillmøter o.l. basert på erfaringer fra det praksisnære feltet.

Fra 2017 har Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging overtatt ansvaret for tilskuddsordningen til tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Ordningen har tidligere år vært forvaltet av Justis- og beredskapsdepartementet.

Det er opprettet en egen stilling ved Kompetansesenteret som skal ivareta oppgaver knyttet til feltet vold i nære relasjoner, herunder tilskuddsordningen til tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner samt en nasjonal konferanse om å forebygging av vold i nære relasjoner.

3. Avdekking i hjelpeapparatet

Det skal utarbeides en oversikt over eksisterende rutineguider og kartleggingsverktøy for avdekking av vold i nære relasjoner. Oversikten skal danne grunnlag for å vurdere hvor det er behov for nye rutineguider/retningslinjer. Oppdraget gis til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i 2014.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunns- og helseproblem med store konsekvenser for den enkelte utsatte. Det er derfor av stor betydning at det offentlige hjelpeapparatet er i stand til å avdekke hvem som utøver og hvem som er utsatt for vold, og å igangsette relevante tiltak. Gode rutiner er en forutsetning for at helse- og omsorgstjenesten skal kunne identifisere og møte både utsatte og utøvere av vold slik at de får god og riktig hjelp raskt.

For at gode rutiner skal vare og være like innad i tjenestene, må disse støttes av retningslinjer, veiledere, prosedyrer og andre rutineguider. Arbeidet med slike rutineguider vil også være en pådriver til å heve kvaliteten i tjenestene, tydeliggjøre kunnskapsgrunnlaget og bidra til kvalitetssikring. Videre kan rutineguider styrke samhandling ved at samarbeidspartnere har oversikt over hva andre tjenester gjør og hvordan de arbeider, samt at arbeidsfordelingen tydeliggjøres og blir kjent av alle innen tjenestene.

NKVTS har utarbeidet en oversikt over eksisterende rutineguider og kartleggingsverktøy for avdekking av vold i nære relasjoner i hjelpeapparatet. Oversikten danner grunnlag for å vurdere på hvilke områder det er behov for nye rutineguider eller retningslinjer, og viser blant annet mangler knyttet til avdekking av vold mot eldre og omsorgssvikt av barn, samt for avdekking av vold innen psykisk helsevern for barn og voksne.

Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/OversiktRutineguiderKartleggingsverktoy.pdf>

4. Indikator for omfang av vold i nære relasjoner

Helsemyndighetene skal i samarbeid med justismyndighetene, barnevernsmyndighetene og andre vurdere indikator for omfang av vold i nære relasjoner som kan gjøres tilgjengelig for kommuner.

Ansvarlig: HOD, BLD, JD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

På oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet har Folkehelseinstituttet (FHI), i samarbeid med Helsedirektoratet, gjennomført en vurdering av tilgjengelige datakilder med tanke på mulige indikatorer for vold i nære relasjoner. Folkehelseinstituttet etablerte i 2014 en arbeidsgruppe som har bistått i arbeidet og i kartleggingen av aktuelle datakilder. Arbeidsgruppen har bestått av FHI, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Politidirektoratet, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, Statistisk Sentralbyrå (SSB), NAV og Kommunesektorens organisasjon KS. Rapport ble oversendt Helse- og omsorgsdepartementet i januar 2017.

Arbeidsgruppens gjennomgang viser at ingen av datakildene er særlig egnet per dags dato som indikatorer på vold i nære relasjoner for kommunene. Manglene ved dagens datagrunnlag kan oppsummeres i følgende punkter:

- 1) Kvalitetsmessig mangelfull og til dels tilfeldig registrering
- 2) Store mørketall etter som bare voldshendelser som er kjent av instansene er med
- 3) Ikke alle former for vold i nære relasjoner omfattes
- 4) For små utvalg til at tallene blir pålitelige på kommunenivå

Rapporten konkluderer imidlertid med at flere av datakildene har potensiale for å kunne produsere indikatorer for vold i nære relasjoner. Dette gjelder særlig politiets straffesaksregister (STRASAK), Kontroll og Utbetaling av HelseRefusjon (KUHR), Norsk Pasientregister (NPR), UngData, registrering fra krisesentrene og fylkesundersøkelsene.

5. Rutinemessige spørsmål for å avdekke vold mot gravide

I tråd med retningslinjer for svangerskapsomsorgen fra 2005 skal lege og jordmor som utøver svangerskapsomsorg være oppmerksomme på symptomer og tegn på voldserfaringer og støtte gravide som utsettes for vold i nære relasjoner/mishandling. Retningslinjene for svangerskapsomsorg skal oppdateres i løpet av 2013 slik at rutinemessige spørsmål om vold inngår. Det skal beskrives hvordan spørsmål om vold bør tas opp og følges opp. Det skal registreres vold som tema i helsekort for gravide når det utarbeides et nytt elektronisk helsekort.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

I tråd med ny revidert Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen (IS-2660, publisert i juni 2018) kap. 7 skal lege og jordmor som utøver svangerskapsomsorg stille rutinemessige spørsmål om vold til alle gravide. Helsepersonell skal være oppmerksomme på symptomer og tegn på voldserfaringer og støtte gravide som utsettes for vold i nære relasjoner/mishandling. Det skal beskrives hvordan spørsmål om vold bør tas opp og følges opp. Det bør lages rutiner for samhandling mellom helsepersonell og eventuelle andre. Spørsmål om og avdekking av vold skal dokumenteres i pasientens journal. Spørsmål om vold inngår i revidert helsekort for gravide som ble publisert i desember 2015, men det anbefales ikke at det skrives på helsekortet for gravide, da det kan sette den gravide i ytterligere fare. Anbefalingene er utarbeidet på bakgrunn av forskningsbasert kunnskap, internasjonale anbefalinger, brukererfaringer, klinisk praksis og verdimeslige avveininger. Anbefalingene og kunnskapsgrunnlaget er basert på tidligere Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen – hvordan avdekke vold fra 2014 som er innlemmet i den reviderte retningslinjen for svangerskapsomsorgen.

Link til Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen (IS-2660):

[Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen](#)

6. Innføring av bedre og mer kontinuerlig statistikk

Statistikk er viktig for å synliggjøre voldens omfang og konsekvenser, samt hvem utsatte og utøvere er. Det skal innføres bedre og mer kontinuerlig statistikk om vold i nære relasjoner der både kjønn og alder inngår som en del av registreringen, gjennom å

- a) videreføre den årlige rapporteringen fra krisesentertilbudet om brukerne og tilbudet. Det skal vurderes hvorvidt det er behov for endringer i utforming og metode for innhenting av statistikk for å sikre at behovet for informasjon om utviklingen i krisesentertilbudet blir tilstrekkelig dekket.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Vold i nære relasjoner er et politisk prioritert område, og offentlige myndigheter har behov for kunnskap om kommunenes innsats på området. I henhold til krisesenterlova skal kommunene sørge for et godt og helhetlig krisesentertilbud (§ 1) gjennom samordning av tiltak fra krisesentertilbudet og andre deler av hjelpeapparatet (§ 4). Regjeringen har anbefalt kommunene å utarbeide lokale handlingsplaner om vold i nære relasjoner.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har ansvar for statistikk om kommunenes krisesentertilbud både når det gjelder innholdet i tilbudet og om brukerne. Statistikken har i planperioden blitt revidert og presenteres fra og med 2016 digitalt. Det er lagt vekt på lese- og brukervennlighet, og at innholdet kan lastes ned og skrives ut.

Det er utviklet et nytt skjema i KOSTRA (kommunenes rapportering til SSB) for kommunenes arbeid med vold i nære relasjoner og krisesentertilbud. SSB har i tillegg i 2016 publisert en artikkel om kommunenes økonomiske bidrag til hvert enkelt krisesenter, sett i sammenheng med sentrenes «produksjon» (overnattingsdøgn) og antall innbyggere som sentrene betjener.

Rapporteringen fra krisesentrene og data fra SSB gir til sammen et mer helhetlig bilde av kommunenes arbeid mot vold i nære relasjoner.

Rapportering fra krisesentertilbudet 2017 kan lastes ned her:

https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/Krisesentertilbudet/

Artikkelen om kommunenes økonomiske bidrag kan lastes ned her:

<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/store-kostnadsforskjeller-blant-landets-krisesentre>

b) vurdere å legge til rette for å innføre statistikk over henvendelser om vold i nære relasjoner i hjelpeapparatet. Dette for å sikre god og tilpasset hjelp og oppfølging i de enkelte tjenestene. Aktuelle instanser kan være barnevern, familievern, barnehage og helse- og omsorgstjenester.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS

Som grunnlag for å arbeide videre med tiltaket har Justis- og beredskapsdepartementet innhentet informasjon om hvordan registrerings- og rapporteringsrutinene er i de enkelte tjenestene og sektorene i dag, når det gjelder saker/henvendelser om vold i nære relasjoner. Aktuelle spørsmål som ønskes besvart er blant annet: Hvilken type informasjon blir registrert

om voldsutsatt og voldsutøver samt hvilken annen type informasjon blir registrert. Framgår denne informasjonen i statistikk fra tjenesten eller blir denne informasjonen rapportert om på andre måter? Aktuelle tjenester innen de ulike sektorene er NAV, barnevern, familievern, helsestasjoner og skolehelsetjenesten, fastleger, legevakter og overgrepsmottak, spesialisthelsetjenesten, barnehager og skoler. Dette tiltaket ses i sammenheng med tiltak 6 a og KOSTRA-skjemaet for kommunenes arbeid med vold i nære relasjoner og tiltak 4 om indikatorer for omfang av vold i nære relasjoner. Arbeidet følges opp videre i Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021), og i forbindelse med FN's bærekraftsmål og indikatorer for implementeringen av disse (bærekraftsmål 5 og 16).

c) innføre forbedringer i politiets registrering og statistikkføring i saker om vold i nære relasjoner i forbindelse med innføringen av nytt straffesakssystem i politiet.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Det å sikre kvalitet i politiets registrering og statistikkføring er en løpende oppgave. Det er svært viktig at føringer i politiets straffesakssystem holder høy kvalitet, både for den videre saksgangen i den enkelte sak og for den statistikk som utarbeides på grunnlag av registreringen. Politiet og påtalemyndigheten utarbeider driftsstatistikk på grunnlag av data i politiets straffesakssystem. Videre gjennomgås dataene av Statistisk sentralbyrå (SSB) før den offisielle kriminalstatistikken publiseres.

Når det gjelder vold i nære relasjoner er det gjennom bestemmelser i ny straffelov slik at mishandling og grov mishandling i nære relasjoner fremgår direkte av kriminalstatistikken. Utover innføringen av ny straffelov er det ikke gjort øvrige endringer i straffesakssystemet i handlingsplanperioden. For øvrige straffebestemmelser som angår vold (utover mishandlingsbestemmelsene) fremgår ikke relasjonen mellom offer og gjerningsperson av selve straffebudet som registreres i straffesakssystemet eller av lovbruddskategorien i kriminalstatistikken. Det er likevel i disse sakene mulig å kode sakstype «familievold» i en særskilt registrering i politiets straffesakssystem. Det gjør at sakene kan hentes ut for interne formål i politiet og påtalemyndigheten, mens dataene i mindre grad egner seg for statistiske formål. Det lages dermed ikke offisiell kriminalstatistikk på grunnlag av kodingen av sakstype.

7. Omfangsundersøkelser

Det skal gjennomføres omfangsundersøkelser om vold i nære relasjoner hvert femte år. Med bakgrunn i omfangsundersøkelsen med datainnsamling i 2013, vil Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) få i oppdrag å gjennomføre tilleggsundersøkelser vedrørende enkelte grupper der vi særlig mangler kunnskap, som blant annet personer med innvandrerbakgrunn, lhbt-personer og personer med nedsatt funksjonsevne.

Ansvarlig:	JD, BLD, HOD
Gjennomføring:	2014-2017

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) presenterte rapporten «Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie om vold og voldtekt» (Rapport 1/2014) i februar 2014. Undersøkelsen, som er gjennomført ved telefonintervjuer, omfatter et representativt utvalg av befolkningen på rundt 4500 kvinner og menn mellom 18 og 75 år. Datainnsamlingen ble gjennomført i 2013. Noen hovedfunn fra undersøkelsen er at alvorlig fysisk vold og grove seksuelle overgrep rammer en betydelig del av befolkningen i Norge, og starter for mange i tidlig barnealder. 9,4 prosent av norske kvinner rapporterer at de har vært utsatt for voldtekt. Det tilsvarende tallet for menn er 1,1 prosent. Fire ganger flere kvinner (9,2 prosent) enn menn (1,9 prosent) er utsatt for alvorlig partnervold.

Undersøkelsen viser at kvinner er langt mer utsatt for seksuelle overgrep enn menn. Kvinner har også en større totalbelastning av vold og overgrep. Det er nesten utelukkende menn som utøver seksuelle overgrep. Videre viser studien at barn ofte opplever flere typer overgrep samt at personer som var utsatt for fysisk vold eller seksuelle overgrep i barndommen, i mye større grad er utsatt for vold og overgrep også som voksen.

Alvorlig vold og grove seksuelle overgrep varierer med sosioøkonomiske skillelinjer (utdanning og inntekt). Alvorlig vold og grove seksuelle overgrep er et folkehelseproblem. Overgrep henger sammen med psykiske helseproblemer. Særlig gjelder dette for kvinners helse, fordi kvinner utsettes for flere typer volds- og overgrepshendelser enn menn.

Særlig voldtekt, men også vold, er fremdeles skjult for politiet og hjelpeapparatet. Bare 10 prosent av kvinnene og 17 prosent av mennene i studien, som hadde vært utsatt for en voldtekt, anmeldte saken til politiet. Når det gjelder alvorlig vold er tallet noe høyere - litt over 25 prosent av både kvinner og menn har anmeldt forholdet. I tillegg til at det er få som anmelder voldtekt og alvorlig vold er det et fåtall som oppsøker helsetjenester. En del forteller aldri til noen andre hva de har vært utsatt for. Bare 10 prosent av de voldtektsutsatte kvinnene var til medisinsk behandling eller undersøkelse den første tiden etterpå. Ingen av de overgrepsutsatte mennene i denne undersøkelsen hadde oppsøkt medisinsk behandling.

Omfangsstudien danner grunnlag for videre undersøkelser innenfor NKVTS' forskningsprogram om vold i nære relasjoner, jf. tiltak 11. En ny omfangsstudie planlegges gjennomført i 2020.

NKVTS' rapport kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/publikasjoner/Sider/PublikasjonsInfo.aspx?publID=1174>

20. mars 2015 presenterte NKVTS ungdomsdelen av omfangsundersøkelsen. Rapporten «Vold og voldtekt i oppveksten: En nasjonal intervjuundersøkelse av 16- og 17-åringene» baserer seg på intervjuer med ungdom i alderen 16 til 18 år. Studien er en

tverrsnittsundersøkelse av norske 16- og 17-åringer. Deltakerne ble intervjuet per telefon, og datainnsamlingen foregikk i tredje kvartal 2013. I alt 1012 jenter og 1050 gutter deltok i undersøkelsen. Svarprosenten totalt var 61,7 prosent, noe mindre for gutter enn for jenter. I undersøkelsen ble deltakerne stilt konkrete og detaljerte spørsmål om vold og overgrepserfaringer. I tillegg ble de blant annet spurt om levekår, psykisk helse og kontakt med rettsapparat og helsetjeneste.

Undersøkelsen avdekket at vold og seksuelle overgrep rammer en betydelig del av barn og unge i Norge, at volden og overgrepene for mange starter i tidlig barnealder, og at de voldsutsatte ungdommene ofte har opplevd flere ulike typer vold og overgrep. Det er klare forskjeller mellom jenter og gutter med hensyn til hva slags hendelser og i hvilke relasjoner de er mest utsatt. Gutter har størst risiko for å bli utsatt for fysisk vold fra andre enn foresatte, mens seksuelle overgrep i hovedsak rammer jenter.

Mange voldsutsatte unge føler skam og skyld for det som har skjedd, og det er en klar overhyppighet av psykiske helseproblemer hos ungdommer som er utsatt for vold og seksuelle overgrep. Mye av volden og overgrepene forblir skjult for politi og rettsvesen, og bare en mindre andel av de utsatte har søkt hjelp og fått medisinsk behandling etter hendelsene. En del forteller aldri til noen andre hva de har vært utsatt for.

Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/publikasjoner/Sider/PublikasjonsInfo.aspx?publID=1611>

8. Voldsmåling

Det skal gjennomføres en ny måling av henvendelser til politi- og hjelpeapparat om vold i nære relasjoner etter mønster fra målingene i 2003, 2005, 2008 og 2012. Målingen skal gjennomføres i 2016 av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

Ansvarlig: JD

Gjennomføring: 2016

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) gjennomførte i 2017 den femte voldsmålingen i Norge. Målingen har til hensikt å gi et innblikk i hjelpeapparatets arbeid med saker som omhandler vold i nære relasjoner. Instansene som deltar i undersøkelsen registrerer selv saker de har arbeidet med i løpet av én bestemt uke. «En uke med vold» er ikke en måling av forekomsten av vold i nære relasjoner i Norge, men gir en indikator på hvor mange og hva slags voldssaker hjelpeapparatet stilles overfor i løpet av én gitt uke.

Tidligere målinger har vært gjennomført i 2012, 2008, 2005 og 2003. Ved å gjennomføre undersøkelsen gjentatte ganger, er det mulig å sammenligne funnene fra de ulike målingene og si noe om utviklingen over tid. I 2012 ble datainnsamlingen for første gang gjennomført

elektronisk, i motsetning til tidligere år da spørreskjemaene ble besvart på papir og returnert per post. Undersøkelsen ble gjennomført elektronisk også i 2017, noe som gir et godt grunnlag for å sammenligne resultatene fra 2017 med resultatene fra 2012.

I 2017-målingen ble alle landets krisesentre, sentre mot incest og seksuelle overgrep, overgrepsmottak, Vern for eldre-kontor, rådgivningskontor for kriminalitetsofre, Statens barnehus, politidistrikt, familievernkontor, barneverntjenester og barnevernvakter, samt sosialtjenester ved NAV invitert til å delta. At Statens barnehus og sentrene mot incest og seksuelle overgrep ble invitert er nytt av året, med unntak av dette er de inviterte instansene de samme som ved målingen i 2012.

Av 917 inviterte instanser var det 300 som svarte på undersøkelsen ved enten å registrere saker, eller opplyse om at de ikke hadde slike saker i løpet av den aktuelle uken. Av de 300 instansene var det 97 som oppga at de ikke hadde voldssaker, og 203 instanser som registrerte saker om vold i nære relasjoner. I den enkelte sak kartlegges kjønn og alder på offer og utøver, relasjonen mellom dem, om den utsatte var vitne eller direkte offer, hva slags vold saken gjelder (fysisk, psykisk, seksuell, økonomisk/materiell, trusler), hvor og når volden skjedde sist, om volden var gjentatt eller et engangstilfelle. I tillegg spørres om hvem som etablerte kontakten, om hvordan det skjedde, om det var en ny sak eller om kontakten var opprettet før registreringsuka, og om den utsatte hadde vært i kontakt med andre instanser. I tillegg blir det også spurt om den utsatte har barn eller søsken under 18 år, og i så fall om hvor mange og i hvilke aldersgrupper.

Endringer som observeres i forbindelse med voldsmålingen må først og fremst forstås som endringer i hjelpeapparatets arbeid med og oppmerksomhet rundt vold i nære relasjoner. Voldsmålingen er egnet til å si noe om hvordan det arbeides med sakene fra hjelpeapparatets side. Vi får vite noe om hvem som kontakter hjelpeapparatet, og hvordan kontakten opprettes. Vi får også et innblikk i henvisninger mellom instansene.

«En uke med vold» synliggjør også i hvilke deler av hjelpeapparatet problemstillingen er mest aktuell. Målingen er samtidig med på å bevisstgjøre instansene selv om arbeid med vold i nære relasjoner. Selv om det er store variasjoner når det gjelder gjennomsnittlig antall registrerte saker per instans, ser vi at det arbeides med saker som omhandler vold i samtlige av de inviterte instanstypene.

Svarprosenten i 2017-målingen er på 34,5 prosent. Dette er høyere enn ved målingen i 2012, da den var på 28 prosent, men lavere enn i de foregående målingene. Antallet registrerte saker er likevel høyere enn noensinne. I likhet med i 2012, var svarprosenten i 2017 lavest blant sosialtjenestene og barneverntjenestene/-vaktene. For sosialtjenestene er den likevel tredoblet siden 2012.

Hver av de deltakende instansene har i gjennomsnitt registrert 8,02 saker. Dette er en svak økning fra 7,74 saker i 2012. Barneverntjenestene og barnevernvaktene har registrert flest saker i 2017-målingen. Deretter følger krisesentrene og familievernkontorene. Ser vi på antall

saker per instans, er det politidistriktene som har registrert flest saker per instans som deltok. Deretter følger Statens barnehus og krisesentrene.

Helseregion Vest har, i likhet med i 2012, registrert færre saker enn forventet ut fra befolkningsgrunnlaget. Helseregion Sør-Øst har registrert flere saker enn forventet sammenlignet med befolkningsgrunnlaget. Sakene er likevel noe jevnere fordelt mellom Helseregionene i 2017 enn i 2012.

Sakene opprettes oftest ved at instansen blir kontaktet av en annen faginstans. Dette er tilfellet i 42 prosent av sakene. Dette er temmelig likt som i 2012, men en økning fra 2008. I samme periode har antallet saker opprettet på bakgrunn av kontakt fra den voldsutsatte selv gått ned fra 55 prosent i 2008 til 30 prosent i 2017-målingen. Sammenlignet med målingen i 2012 har det vært en økning i andelen saker hvor det har vært kontakt med andre instanser. I 85 prosent av sakene hadde den utsatte vært i kontakt med minst én annen instans.

Rapport fra målingen fra 2017 kan lastes ned her:

https://www.nkvts.no/content/uploads/2017/08/NKVTS_Rapport_7_2017_uke-med-vold.pdf

Trygghet til å handle. Om kunnskap og kompetanse (tiltak 9-13)

9. Kunnskapsformidling

Kompetansen om vold i nære relasjoner i hjelpeapparatet skal styrkes. Kompetansehevingen skal omfatte både grunn- og videreutdanning og kompetanseoverføring i tjenestene. Som en del av oppfølgingen av Meld. St. 13 (2011-2012) *Utdanning for velferd. Samspill i praksis* vil Kunnskapsdepartementet innføre felles innhold i alle helse- og sosialfaglige grunnutdanninger. Formålet er å sikre at studentene har nødvendige kunnskaper om helheten i helse- og velferdstjenestene, lov og regelverk og viktige samfunnsutfordringer, herunder vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: KD, AD, BLD, HOD, JD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Regjeringen skal lage et nytt system for styring av læringsutbytte i de helse- og sosialfaglige grunnutdanningene. Innholdet i utdanningene skal i større grad enn i dag utvikles og oppdateres regelmessig i tråd med tjenestenes behov. I dette nye styringssystemet planlegges blant annet en felles, overordnet rammeplan for alle de 19 grunnutdanningene. Dette vil være en rammeplan som blant annet skal fastsette felles formål og det som skal være felles innhold for alle grunnutdanningene. I arbeidet med denne vil rapporten fra Universitets- og høgskolerådet (UHR) *Felles innhold i de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene* følges opp. Denne rapporten foreslår blant annet at kompetanse om sosiale og atferdsmessige risikofaktorer slik som tegn på omsorgssvikt, vold, overgrep, rusmisbruk og andre utslag av fysiske, psykiske, sosiale og sosioøkonomiske problemer bør inn. Kunnskapsdepartementet sendte forslag til forskrift om felles rammeplan for de helse- og sosialfaglige grunnutdanningene og forslag til nytt styringssystem for disse utdanningene på høring 20. januar 2017. Høringsfristen var 21. april 2017.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing/id2527734/>

Rapporten *Felles innhold i de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene* kan lastes ned her:

http://www.uhr.no/prosjekter/felles_innhold_i_de_helse-og_sosialfaglige_profesjonsutdann

10. Styrking av de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) skal styrkes for å bidra med økt kompetanse og veiledning overfor helse- og omsorgstjenesten i deres arbeid med vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: HOD

Gjennomføring:	2014-2017
----------------	-----------

STATUS:

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) ble i 2014 styrket med til sammen 5 millioner kroner, jf. Prop. 1 S (2013-2014), for å bidra med økt kompetanse og veiledning overfor helse- og omsorgstjenesten i deres arbeid med vold i nære relasjoner. Fra 2015 ble disse midlene lagt inn som en del av sentrenes grunnbevilgning. Midlene skal bidra til å øke omfanget av sentrenes pågående aktivitet på området, og knyttes særlig til deres arbeid med tiltak i Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014-2017) og Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017).

I 2017 ble ytterligere midler øremerket til sentrenes arbeid for økt kompetanse i helsetjenesten om vold mot barn, samt arbeid for økt kompetanse i tjenestene om arbeid med og behandling av barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd. Med utgangspunkt i Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021) videreføres arbeidet i 2018.

RVTSene jobber på ulike måter opp mot tjenestene tilpasset regionale behov. Informasjon om sentrenes arbeid finnes her: <http://www.rvts.no>.

11. Forskningsprogram

Det skal opprettes et eget forskningsprogram om vold i nære relasjoner. Tema for programmet vil blant annet være årsaker til vold i nære relasjoner, vold i nære relasjoner i et livsløps- og generasjonsperspektiv, særlig sårbarhet og vold i nære relasjoner i minoritetsmiljøer, herunder innvandrer miljøer. Programmet skal også omfatte forskning rundt iverksatte og planlagte tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner.

Ansvarlig:	JD
Gjennomføring:	2014-2018

STATUS:

Det er satt av 50 millioner kroner over fem år til et todelt forskningsprogram om vold i nære relasjoner. 25 millioner kroner tildeles Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og 25 millioner kroner tildeles Velferdsforskningsinstituttet NOVA etter en anbudskonkurranse.

Formålet med forskningsprogrammet er kunnskapsproduksjon og kunnskapsformidling. Resultatene fra forskningen skal gjøre det mulig å følge utviklingen over tid og gi grunnlag for iverksettelse av tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Forskningsprogrammet skal bidra til å styrke og utvikle den tverrfaglige innsatsen og teoriutviklingen på området og bidra til økt forståelse for hva vold i nære relasjoner handler

om. Kunnskap om voldens omfang, årsaker, karakter og konsekvenser er avgjørende for god kvalitet i hjelpetjenestene.

Fra 2017 er forskningsprogrammet utvidet med 6 millioner kroner årlig i perioden 2017-2019 til forskning om kjønnslemlestelse, tvangsekteskap, negativ sosial kontroll og flergifte. Dette er en oppfølging av tiltak 26 i handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020) *Retten til å bestemme over eget liv*.

Forskningsprogrammet ved NKVTS

NKVTS' forskningsprogram om vold i nære relasjoner omfatter både vold blant voksne og vold som barn og unge utsettes for. Programmet tar utgangspunkt i studier som tidligere er gjennomført eller som pågår ved senteret, men formålet er fremfor alt å oppnå mer kunnskap om hvordan vold i nære relasjoner virker inn på ulike grupper i samfunnet. En styrket innsats på dette området ved NKVTS har som mål å hente ut tverrfaglig synergi i skjæringspunktet mellom temaområdene vold og traumer.

Gjennom voldsprogrammet søker NKVTS å:

- Videreutvikle kompetansen på forskning på vold i nære relasjoner og stimulere til forskning som utvikler den teoretiske kunnskapen om temaområdet.
- Etablere nye og sammenhengende forskningsprosjekter på området.
- Stimulere fler- og tverrvitenskapelige tilnærminger i hele forskningsprosessen og styrke forskning som bruker flere typer av metodiske tilnærminger og data.
- Utnytte tilgjengelige og ubrukne data fra tidligere studier, utvikle longitudinelle data, samt øke muligheten til kobling mot registerdata.
- Styrke sammenhengen og synergien mellom de ulike delene av voldsforskningen ved senteret.
- Bidra til kunnskapsoppbygging for politikkutvikling og forvaltning, og til samarbeid med praktikere og brukere.
- Drive forskningsbasert kunnskapsformidling til brede målgrupper i samfunnet og legge til rette for at forskningen blir formidlet, debattert og anvendt.
- Fremme NKVTS' nasjonale og internasjonale samarbeid innenfor voldsforskningen og stimulere til prosjekt- og publiseringssamarbeid på nasjonalt og internasjonalt plan.

Følgende prosjekter inngår i programmet:

- Minoritetsetniske barn, unge og deres familier og vold i nære relasjoner. Fenomenforståelse, håndteringer og erfaringer med hjelpeinstanser (2016-2018)
- Vold og rus – En longitudinell studie (2016-2018)
- En nasjonal forekomstundersøkelse av eldre menneskers erfaring med vold i nære relasjoner - om fysisk, seksuell vold og andre typer overgrep (2015-2017)
- Hva kommer det av at så mange kvinner og menn ikke anmelder ektefelle eller partners bruk av fysisk makt, og trusler om bruk av fysisk makt, til politiet? (2015-2017)
- Hvordan er vold mot eldre inkludert i de kommunale handlingsplanene? (2015-2016)

- Kvinner og menn som ikke har søkt hjelp etter å ha vært utsatt for bruk av fysisk makt/trusler fra partner (2015-2017)
- Seksuelle krenkelser i nære relasjoner – utøverperspektiver (2015-2019)
- Tidligere og aktuelle somatiske og psykiske helseplager hos barn som kommer til Statens barnehus (2015-2018)
- Vold i parforhold – kjønn, likestilling og makt (2015-2018)
- Vold, helse og reviktimisering – En longitudinell studie (2015-2018)

Forskningsprosjekt om vold mot eldre:

NKVTS har lansert den første rapporten fra programmet. Studien har problemstillingen: Kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner – også for eldre utsatte? Studien undersøker om kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner inkluderer eldre utsatte.

Vold i nære relasjoner har fått økt oppmerksomhet de siste tiårene. Dette skyldes blant annet de nasjonale handlingsplanene. En tredel av kommune har fulgt oppfordringen fra myndighetene og utarbeidet kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. NKVTS' rapport beskriver resultatene fra dokumentanalyser av 61 kommunale handlingsplaner fra alle deler av landet. Hensikten med prosjektet har vært å få kunnskap om hvordan de kommunale handlingsplanene inkluderer den eldre befolkningsgruppen og hvordan planene bistår ansatte i den kommunale helse- og omsorgstjenesten som skal gi hjelp og støtte til eldre utsatte.

En av fire kommunale handlingsplaner mot vold hadde ikke inkludert eldre utsatte. I de planene som nevner eldre som målgruppe, er det få eller ingen tiltak for denne gruppen. Heller ikke tiltak som skal støtte ansatte i å gi tjenester til innbyggere man mistenker eller vet er utsatt for vold og overgrep, inkluderer eldre utsatte. Tiltakene i handlingsplanene er gjennomgående generelt formulert.

Spørsmålene som reises i denne rapporten er om de kommunale handlingsplanene mot vold i nære relasjoner er mer planer for visjoner enn handlinger? Er det planer som vil gjøre en forskjell for utsatte så vel som for ansatte? Det reises også spørsmål om de kommunale handlingsplanene slik de er utformet i dag, oppleves som forpliktende av politikere så vel som av ansatte i den kommunale tjenesten? Disse spørsmålene følges opp med tolv anbefalinger som kan være nyttige for veien videre i arbeidet med de kommunale handlingsplanene om vold i nære relasjoner.

Rapporten *Kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner – også for eldre utsatte?* kan lastes ned her:

https://www.nkvts.no/content/uploads/2016/09/NKVTS_Rapport_9_2016_Kommunale-handlingsplaner-mot-vold.pdf

I tilknytning til forskningsprogrammet har NKTS også utarbeidet rapporten *Barn i krise: Samarbeidet mellom barnevern og politi*. Når barn utsettes for vold og alvorlige krenkelser og dette blir meldt til politiets operasjonssentral, alarmeres ofte både politiet og barnevernet i den

akutte krisen. Hvordan disse to etater samarbeider for å støtte og hjelpe barna under og etter slike hendelser er tema for denne rapporten. Rapporten kan lastes ned her:

https://www.nkvts.no/content/uploads/2017/04/NKVTS_Rapport_4_2017_Barn_i_krise.pdf

Se informasjon om forskningsprogram og forskningsresultater på NKVTS' hjemmeside:

<https://www.nkvts.no/forskningsprogram/vold-i-naere-relasjoner-forskningsprogram-ved-nkvts-2014-2019/>

Forskningsprogrammet ved NOVA

Forskningsprogrammet Vold i nære relasjoner ved Velferdsforskningsinstituttet NOVA er delt inn i tre områder:

1. Utviklingstrekk, sårbarhet og beskyttelse
2. Kulturelle forståelser og underliggende årsaker
3. Tiltak og systemer i offentlig og frivillig regi

Utviklingstrekk, sårbarhet og beskyttelse

Hvert av programområdene spenner over flere forskningsprosjekt. Det første omfatter to prosjekt:

- Utviklingstrekk og identifisering av sårbare grupper
- Sårbarhet og mental helse

I det første prosjektet undersøkes omfang av vold og overgrepserfaringer blant unge og man ser på utviklingstrekk i forhold til voldens omfang og uttrykksformer. Prosjektet inkluderer spørreundersøkelsen UngVold 2015.

I det andre prosjektet studeres tilstander som mulige effekter av vold og overgrep og hva som kan ha betydning for hvilke reaksjoner slike erfaringer kan føre til.

Kulturelle forståelser og underliggende årsaker

Dette programområdet er ramme for prosjektene:

- Seksuell vold i nære relasjoner, defineringsprosesser og kulturelle logikker
- Vold i majoritets- og minoritetsfamilier likheter og forskjeller

I prosjektet om seksuell vold skal NOVA blant annet se nærmere på hvordan og hvor de som er utsatte, setter grenser for hva som gjelder som ulike former for seksuell vold. Man vil se på hvordan kvinnelige og mannlige ofre, i ulike livsfasen og i forskjellige sosiokulturelle miljøer setter disse grensene. I prosjektet om vold i majoritets- og minoritetsfamilier studerer NOVA blant annet hva som er forskjellig og likt når vold utøves i etnisk norske familier og i minoritetsfamilier.

Tiltak og systemer i offentlig og frivillig regi

Programområde nummer tre omfatter fem forskningsprosjekt:

- Kvalitet og samarbeid i hjelpetjenestene

- Følgeevaluering av Prosjekt November
- Siling av familievoldssaker i rettsapparatet
- Offerstøttende og -beskyttende tiltak i rettsprosessen
- De frivillige organisasjoners rolle(r) under nye betingelser

Alle prosjekter innenfor dette programområdet fokuserer på ulike aspekter ved hvordan utsatte for vold og overgrep opplever noen av de systemer og hjelpetjenester de møter.

Formidling fra programmet

NOVA vil legge stor vekt på formidling av kunnskap som denne voldsforskningen gir. Dette vil til dels skje gjennom publisering i internasjonale forskningstidsskrift, gjennom rapporter og fagbøker og via NOVAs egen nettside og sosiale medier. NOVA vil videre arrangere fagseminarer for ulike målgrupper, samt formidle forskningsresultater gjennom etablerte opplegg som «Morgenkaffe på NOVA».

UngVold 2015

Den første rapporten i forskningsprogrammet «*Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015*» ble lansert på morgenkaffe hos NOVA på Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) 8. juni 2016, med justis- og beredskapsministeren til stede.

Rapporten handler om omfang av vold og overgrep blant barn og unge.

- Hvor mange barn og unge har vært utsatt for vold og overgrep i oppveksten?
- Rammes flere av vold og overgrep i dag enn i 2007?
- Er utviklingen lik eller forskjellig for ulike former for vold?

Dette er noen av spørsmålene som belyses i rapporten. UNGVold 2015 er en nasjonal ungdomsundersøkelse blant 18-19 åringer. Samme undersøkelse ble også gjennomført i 2007. Målsettingen med rapporten er å gi et bilde av forekomsten av vold og overgrep blant barn og unge i dag samt å si noe om utviklingen over tid.

I rapporten beskriver forskerne utviklingstrekk for tre former for vold barn og unge utsettes for: Vold fra foreldre, vitneerfaringer og seksuell vold. Rapporten konkluderer overordnet med at vold og overgrep rammer en betydelig andel unge. Dette gjelder særlig vold fra foreldre og seksuell vold, mens vitneerfaringer har et mindre omfang.

Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2016/Vold-og-overgrep-mot-barn-og-unge>

NOVA har også lansert en artikkel i *Tidsskrift for strafferett* som diskuterer de siste 10-årenes bruk av legalstrategi for å bekjempe vold i nære relasjoner. Hovedfokuset i artikkelen er på utviklingen av straffelovgivningen, herunder fremveksten av et eget straffebud mot familievold, samt skjerpede strafferammer. Artikkelen kan lastes ned her:

https://www.idunn.no/tidsskrift_for_strafferett/2017/02/bruk_av_legalstrategi_mot_vold_i_nære_relasjoner

Se informasjon om forskningsprogram og forskningsresultater på NOVAs hjemmeside:

<https://blogg.hioa.no/voldsprogrammet/>

12. Forskning rundt helsemessige konsekvenser

Forskningen ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) om de helsemessige konsekvensene av vold i nære relasjoner skal styrkes. Senteret skal bidra til å spre kunnskap om dette til relevante instanser og tjenester.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) er styrket med midler fra Justis- og beredskapsdepartementet (jf. tiltak 11) og Helse- og omsorgsdepartementet til et forskningsprogram om vold i nære relasjoner. Av i alt ni prosjekter innenfor det etablerte forskningsprogrammet, berører tre helsemessige konsekvenser direkte:

1. *Vold, helse og reviktimisering; en longitudinell studie.* Datainnsamling (tredje måletidspunkt) ble avsluttet våren 2017 og analysearbeidet er godt i gang. To vitenskapelige artikler er innsendt internasjonale tidsskrifter og tre til forventes innsendt før 2018. En vitenskapelig artikkel er publisert i 2017, "The Social Context of Violence: A Study of Repeated Victimization in Adolescents and Young Adults" (Journal of Interpersonal Violence). Prosjektets forskere har vært intervjuet i media, blant annet i podcasten Pia og psyken (om psykisk vold) og i VG (om voldtekt).

2. *Vold og rus; en longitudinell studie.* Prosjektet benytter samme datagrunnlag som omtalt over. Én vitenskapelig artikkel er innsendt tidsskrift for publisering, og andre artikler er under utarbeidelse. Et posterinnlegg er akseptert til den årlige konferansen i International Society for Traumatic Stress Studies (ISTSS), og ble plukket ut som spesielt interessant og fikk spesiell omtale. Tittelen er «But Were You Drunk? Substance Use During Sexual Assault in Norway».

3. *Tidligere og aktuelle somatiske og psykiske helseplager hos barn som kommer til Statens Barnehus.* Datainnsamlingen startet i september 2016. Ved årsskiftet 2018 var så langt 40 fullstendige kartlegginger gjennomført, og to kvalitative intervjuer var så langt utført. Tiltak har blitt satt i verk for å øke inklusjonen: På bakgrunn av ny forskrift er det sendt endringsmelding til Regional Etisk Komité (REK) om at barn mellom 12 og 16 år selv kan samtykke til deltakelse. Prosjektgruppen er også styrket, noe som bl.a. gjør at ansatte på

Barnehuset får mer støtte. Datainnsamlingsperioden forlenges til våren 2018, men prosjektets tidsplan ligger ellers fast.

- Publisering 2018-2019
- Framlegg ved nasjonale og internasjonale konferanser 2018 og 2019

Prosjektene finansieres med midler fra Helse- og omsorgsdepartementet, med en ramme på 2 millioner kroner over 5 år. Informasjon om prosjektene legges ut på NKVTS' hjemmeside: <http://www.nkvts.no>

13. Følgeevaluering av handlingsplan

Implementeringen av tiltak i handlingsplanen mot vold i nære relasjoner skal følgeevalueres gjennom handlingsplanperioden 2014-2017. Oppdraget vil legges ut på anbud våren 2014. Sluttrapport skal foreligge høsten 2017.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Prosjekt November på Stovner politistasjon, etter inspirasjon fra Prosjekt Karin i Malmø i Sverige (jf. tiltak 44), følgeevalueres av Velferdsforskningsinstituttet NOVA som del av forskningsprogram om vold i nære relasjoner, jf. tiltak 11. Også virkningen av andre tiltak vil inngå som en del av forskningsprogrammet, blant annet vil tiltakene rettet mot frivillige organisasjoner kunne knyttes til forskningsprosjekt om de frivillige organisasjonenes rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Innføringen av ICDP på krisesenter og asylmottak blir evaluert som en del av prosjektene og en gjennomgang av øvrige forebyggende tiltak inngår som en del av oppdraget med å identifisere virkningsfulle forebyggende tiltak i arbeidet mot vold i nære relasjoner, jf. tiltak 1.

Alle skal nås. Hjelpe- og behandlingstilbudet (tiltak 14-29)

---

14. Videreutvikling av krisesentertilbudet

Krisesenterlova som ble innført 1. januar 2010, gir alle kommuner en plikt til å sørge for et krisesentertilbud til kvinner, menn og barn utsatt for vold i nære relasjoner. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) evaluerer kommunenes implementering av loven, med særlig fokus på organisering, ressursbruk, tilrettelegging for ulike brukergrupper, samarbeid med øvrig tjenesteapparat og en vurdering av selve loven. Resultatene vil foreligge høsten 2014 og vil ligge til grunn for en videreutvikling av tilbudet.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Kommunenes implementering av krisesenterloven ble i 2014 evaluert av NOVA. Rapporten ble lansert i februar 2015. NOVA konkluderte med at det har funnet sted en positiv utvikling når det gjelder den hjelpen som gis på og av krisesentrene. Samtidig pekes det på områder hvor det fremdeles er utfordringer:

- Tilbudet til sårbare grupper og tilbudet til menn (som også rammer barn som kommer i følge med far)
- Krisesentrene opplever uklare ansvarsforhold i reetableringsfasen
- Kommunene oppfyller i varierende grad sine forpliktelser til å sørge for et helhetlig hjelpetilbud.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) videreutvikler på denne bakgrunnen krisesentertilbudet på flere områder.

NOVAS rapport kan lastes ned her:

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2014/Krisesentertilbudet-i-kommunene>

Tilbudet til særlig utsatte grupper

Bufdir har i 2016 og 2017 igangsatt utviklingsprosjekter for å styrke kommunenes krisesentertilbud til særlig utsatte grupper. I 2016 ble Varde Hartmark gitt i oppdrag å utarbeide et kunnskapsgrunnlag i form av en kartlegging av relevant tilbud og lov- og regelverk, å utvikle og prøve ut ulike samarbeidsmodeller i utvalgte pilotkommuner/-krisesentre, og å komme med anbefalinger for arbeidet. En referansegruppe med representanter fra aktuelle fagmiljøer og myndighetsnivåer har gitt innspill i arbeidet. RVTS har fått egne midler til å arrangere kompetansetiltak for involverte krisesentre og kommuner. Bufdir gir prosjektstøtte og oppfølging til deltakende kommuner/sentre. Erfaringer fra

utviklingsprosjektet vil inngå i fagveilederen for innhold og kvalitet i krisesentertilbudet som er under utvikling i Bufdir.

I 2016 innledet Bufdir samarbeid med de tre pilotkommunene/krisesentrene i henholdsvis Moss, Molde og Bodø. Arbeidet konsentrerte seg om voldsutsatte med utfordringer knyttet til funksjonsnedsettelse, rusmisbruk, alvorlige psykiske lidelser. I 2017 er det innledet samarbeid med Tønsberg kommune/Krisesenteret i Vestfold og Haugesund kommune/Krisesenter Vest avd. Haugesund, i tillegg til Oslo kommune/Oslo krisesenter. Som del av samarbeidet med Oslo, er det også igangsett et prosjekt for å styrke oppfølgingen av barn som kommer til krisesenteret med far.

Kompetanse i tilbudet

RVTSene får årlig i oppdrag å arrangere kompetanseheving for ansatte i krisesentertilbudene, nasjonalt og regionalt. Den nasjonale konferansen er en sentral arena for ny kunnskap og nettverksbygging for krisesenteransatte. De regionale samlingene legges opp etter sentrenes ønsker og behov og er viktig for nettverks- og kunnskapsbygging lokalt.

Bufdir startet i 2017 en vurdering av innretningen av kompetansehevingen. RVTSene har gitt innspill i to omganger. Deltakere på nasjonal konferanse utarbeidet innspill om fremtidig kompetansebehov. Bufdir utarbeider nå en plan for framtidig kompetanseheving, med hovedfokus på forholdet mellom det nasjonale og regionale, god lærings- og implementeringseffekt og god ressursutnyttelse, samt hvordan fagveilederen for krisesentertilbudet kan implementeres i sentrenes arbeid. Planen vil diskuteres med RVTSene på nyåret 2018, før den legges til grunn for sentrenes videre oppdrag.

Sikkerhet i krisesentertilbudet

Krisesentertilbudet skal omfatte et trygt botilbud, og loven gir hjemmel til en forskrift om fysisk sikring av lokaler (Krisesenterlova § 2). Forskrift om fysisk sikkerhet i krisesentertilbudet trådte i kraft 8. mars 2017.

Tilbudet til menn

NOVAs evaluering konkluderte med at krisesentertilbudet til menn er av dårligere kvalitet enn tilbudet til kvinner. Bufdir så behov for et bedre kunnskapsgrunnlag for videreutvikling av tilbudet til menn. Det ble derfor tatt initiativ til en studie om menn utsatt for vold i nære relasjoner. Studien ble lansert på en konferanse 22. mars 2017, med stor oppslutning (130 deltakere).

I rapporten gjennomgås nordiske forekomststudier, som viser at vold mot menn er et betydelig problem. Studien trekker fram noen former for vold som ser ut til særlig å ramme menn: Trusler om å bli fratatt samvær med barn og «omsnuing», dvs. at kvinnelig partner påstår at det er mannen som utøver vold. Det at det hovedsakelig er menn som utøver grov og gjentakende vold og kvinner som utsettes, medvirker til at utsatte menn kan oppleve håpløshet og tenke at det ikke er noen vits i å søke hjelp.

Mannlige brukere av krisesentrene er gjennomgående fornøyde med tilbudet. Samtidig identifiseres flere utfordringer: Informasjonen om tilbudet omhandler i liten grad eksplisitt krisesentertilbudet til menn, og de er ofte alene og kan føle seg ensomme i botilbudet. Menn med minoritetsbakgrunn kan ha særlige utfordringer knyttet til manglende støtte og frykt for å miste oppholdsgrunnlaget i Norge. Funn og anbefalinger fra studien vil legges til grunn for direktoratets videreutvikling av tilbudet. Dette vil skje både gjennom informasjonsarbeid om vold i nære relasjoner og om hjelpetilbudet, i anbefalingene i faglig veileder for krisesentertilbudet som er under arbeid og i arbeidet med kompetanseheving.

Studien kan lastes ned: <https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003902>

Tilbudet til barn

Bufdir utarbeidet i 2016 en gjennomgang av tilbudet til barn ved krisesentrene i 2016.¹ Gjennomgangen viste blant annet at barn som kommer med far ofte får et dårligere tilbud enn barn som kommer med mor. Dette er bakgrunnen for at det er igangsatt et utviklingsprosjekt om dette tema, i samarbeid med Oslo krisesenter/kommune i 2017 (jf. ovenfor). Hva som er et godt tilbud til barn, vil være et sentralt tema i faglige anbefalinger for innhold og kvalitet, som Bufdir nå utarbeider (jf. neste avsnitt). Det er også behov for oppdatert kunnskap om hvordan barna opplever hjelpen de får, samt kunnskap om barn med behov for ekstra oppfølging.

Rapporten kan lastes ned her:

[Gjennomgang av tilbudet til barn ved krisesentrene](#)

Faglige anbefalinger for innhold og kvalitet i tilbudet

Bufdir lanserte 11. juni 2018 en [fagveileder for innholdet i krisesentertilbudet](#). Veilederen retter seg mot kommunene (som ansvarlig for krisesentertilbudet), senterledere og ansatte ved krisesentrene. Sentrale temaer er helhetlig arbeid mot vold i kommunen, krisesentrenes kjernetilbud, sikkerhet, samtaletilbudet, oppfølgingsforløp, tverretattlig samarbeid, tilbudet til barn, tilbudet til særlig utsatte grupper og tilbudet til menn. Både ansatte og brukere ved krisesentrene har deltatt i utviklingsarbeidet, sammen med en ekspertgruppe og en referansegruppe med relevante direktorater, interesseorganisasjoner på feltet, kommuner og fylkesmenn. Bufdir lanserte samtidig en brosjyre om helhetlig arbeid mot vold i nære relasjoner i kommunene.

Krisesentrenes lokaler

NOVAs evaluering viste at mange krisesentre holder til i lite egnede lokaler som trenger rehabilitering/tilpasning for å innfri lovens krav om et trygt botilbud (§ 2) og tilrettelegging for ulike brukergrupper (§ 3). Dette bekreftes også av en gjennomgang som Bufdir har gjort av hvordan krisesentrene selv vurderer sine lokaler. Bufdir har tatt initiativ til et samarbeid med Husbanken om aktuelle tiltak som kan bidra til utbedring av krisesentrenes lokaler, og

---

¹ jf. tiltak 23 a i *En god barndom varer livet ut* – tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017).

om hvordan voldsutsatte kan prioriteres i kommunenes boligsosiale arbeid, som vil fortsette i 2018.

Brukernes erfaringer med tilbudet

Bufdir har i 2017 innhentet erfaringer og synspunkter på krisesentertilbudet ved bruk av tjenestedesign. Arbeidet tar utgangspunkt i begrepet brukerreiser. Det omfatter brukernes erfaringer helt fra før de tar kontakt med et krisesenter fram til de ikke lenger mottar hjelp, og omfatter hjelp fra både krisesenteret og andre instanser. Arbeidet ferdigstilles i siste halvpart av desember 2017.

15. Veileder om krisesentertilbudet

Det skal utarbeides en veileder for kommunene om innholdet i krisesentertilbudet.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) publiserte i februar 2015 «Veileder til krisesenterloven». Hovedmålgruppen er kommunene, som etter krisesenterlova er pålagt ansvaret å sørge for et krisesentertilbud, samt fylkesmennene som fører tilsyn. Veilederen ble i 2015 distribuert til alle kommuner, fylkesmenn, Kommunenes organisasjon KS (sentralt og regionalt), krisesentre og RVTSer. I følgebrevene ble det gitt tilbud om deltakelse fra Bufdir på relevante fora for å presentere veilederen. Det har kommet relativt få henvendelser. Veilederen er tilgjengelig på Bufdirs nettsider og kan bestilles i trykket utgave.

I opptrappingsplanen mot vold og overgrep (2017-2021), som ble behandlet i Stortinget i april 2017, inngår et tiltak om å utrede endringer i krisesenterloven, med sikte på å klargjøre kommunenes ansvar for å forebygge vold og overgrep.

Veilederen kan lastes ned her: <http://bestill.bufdir.no/pub/vold-og-overgrep/krisesentertilbud/veileder-krisesenterloven>

16. Kartlegging av saker som omhandler vold i nære relasjoner ved NAV-kontor

Det skal kartlegges i hvilken grad og hvordan Nav-kontorene er involvert i saker som omfatter vold i nære relasjoner. På bakgrunn av kartleggingen skal eventuelle tiltak for å utvikle arbeids- og velferdsforvaltningens rolle i dette arbeidet vurderes.

Ansvarlig: AD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Arbeids- og velferdsdirektoratet skal gjennom kompetansehevende og tilretteleggende tiltak bidra til at kommunene ivaretar sitt ansvar for de sosiale tjenestene på en god måte.

Oppfølgingen av handlingsplanen mot vold i nære relasjoner er et av flere tverrsektorielle samarbeid som direktoratet bidrar inn i. Arbeids- og velferdsdirektoratets bidrag til oppfølging har i planperioden vært omtalt i budsjettproposisjonene til Arbeids- og sosialdepartementet, og er fulgt opp i tildelingsbrevet til direktoratet.

I 2014 gjennomførte Arbeids- og velferdsdirektoratet på oppdrag fra Arbeids- og sosialdepartementet en kartlegging av i hvilken grad og hvordan NAV-kontorene er involvert i saker som omhandler vold i nære relasjoner. Undersøkelsen gav et innblikk i NAVs oppmerksomhet, kunnskap og kompetanse på feltet.

Undersøkelsen viste at halvparten av respondentene hadde hatt mistanke om at mellom en og ti av brukerne hadde vært utsatt for vold det siste året. Svarene gav en god indikasjon på at mange NAV-ansatte er oppmerksomme på at vold er et problemområde for en del brukere.

I etterkant av undersøkelsen har Arbeids- og velferdsdirektoratet utarbeidet en veileder om vold i nære relasjoner og menneskehandel. Målgruppen er ansatte i NAV, men også andre grupper som arbeider opp mot denne problematikken er relevant.

En lenke til veilederen finner du her:

<https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Samarbeid/Relatert+informasjon/Vold+i+n%C3%A6re+relasjoner+og+menneskehandel>

17. Oppfølging av kartleggingen av hjelpetilbudet for voldsutsatte med funksjonsnedsettelse

På oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet gjennomfører Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) en kartlegging av hjelpetilbudet for voldsutsatte med funksjonsnedsettelse. Resultatene fra kartleggingen vil foreligge våren 2014 og skal ligge til grunn for det videre arbeidet med å sikre voldsutsatte med funksjonsnedsettelse tilgjengelig og tilrettelagt hjelp.

Ansvarlig: BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

NOVAs rapport «Tjenestetilbudet til voldsutsatte personer med nedsatt funksjonsevne» ble lansert i april 2014 og kan lastes ned her:

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2014/Tjenestetilbudet-til-voldsutsatte-personer-med-nedsatt-funksjonsevne>

NOVA kommer i rapporten med fire hovedanbefalinger:

- Opplæring av tjenesteutøvere
- Universell utforming av krisesentrene
- Universell utforming av informasjon
- Tilpasset informasjon til voldsutsatte med funksjonsnedsettelse

Opplæring av tjenesteutøvere

Personer med nedsatt funksjonsevne som mottar tjenester, har krav på tjenester også i et krisesentertilbud. Dette forutsetter kompetanse og samarbeidsformer med kommunens ordinære tjenester, som ivaretar personens behov både knyttet til vold, beskyttelse og funksjonsnedsettelsen. Informasjon om dette finnes på NAKUs hjemmesider:

<http://naku.no/kunnskapsbanken/92>

Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) gjennomfører utviklingsprosjekter for å styrke kommunenes krisesentertilbud for voldsutsatte med utfordringer knyttet til alvorlige rusproblemer, alvorlige psykiske lidelser og funksjonsnedsettelse (se tiltak 14). Prosjektene omfatter utvikling og utprøving av modeller for samarbeid som gir god ivaretagelse av disse målgruppene. Resultatene fra arbeidet vil gjøres tilgjengelig for alle kommuner. God oppfølging av disse brukergruppene vil også stå sentralt i fagveilederen som utvikles.

Retningslinjer/veileder om «Seksuelle overgrep mot voksne personer med utviklingshemming» rettet mot kommunene

På Bufdirs nettside www.vernmotovergrep.no er det laget materiell for opplæring av ansatte i kommunene om seksuelle overgrep mot voksne med utviklingshemming. Her kan man laste ned retningslinjene, veilederen, lettlest versjon av retningslinjene og en plakat for hvordan man går frem ved oppdagelse av seksuelle overgrep. Nettsiden har også forslag og hjelp til hvordan kommunene kan drive internopplæring i bruk av retningslinjene.

Mange kommuner benytter seg av dette materialet. For å få kunnskap om bruk og effekter av materialet, ga Bufdir NOVA i oppdrag å se på hvilke erfaringer kommunene har med nettstedet, retningslinjene og veilederen som er utviklet. Rapporten ble lansert i april 2017. Resultatene vil legges til grunn for revidering av materialet og arbeidet med TryggEst (se nedenfor).

Rapporten kan lastes ned her: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2017/Vern-av-risikoutsatte-voksne>

Universell utforming av krisesentrene/sentre mot incest og seksuelle overgrep

Det er få voldsutsatte personer med nedsatt funksjonsevne som søker hjelp fra krisesentrene og sentrene mot incest og seksuelle overgrep. NOVA peker på at tilbudene ikke er

tilgjengelige for voldsutsatte personer med nedsatt funksjonsevne som en årsak. Det har over tid vært en økning i antallet krisesentre som er tilrettelagt for personer med fysisk funksjonsnedsettelse, fra 18 i 2007, til 33 i 2014. Vi vet imidlertid ikke hva tilretteleggingen konkret innebar. Fra 2015 er sentrenes rapportering om dette derfor mer spesifisert. Mest vanlig tilrettelegging er handikaptoalett (32 (av 46) tilbud for kvinner og 15 (av 43) tilbud til menn), trinnfri adkomst (25 tilbud til kvinner og 13 tilbud til menn) og rullestolrampe (23 tilbud til kvinner og 8 tilbud til menn). 11 tilbud til kvinner og seks til menn er universelt utformet. Tilbudene til menn er generelt mindre tilrettelagte enn tilbudene til kvinner.

Hvorvidt sentrene mot incest og seksuelle overgrep er tilrettelagt for brukere med funksjonsnedsettelser, inngikk også for første gang i sentrenes rapportering i 2015. Alle sentrene har en eller flere typer tilrettelegging. Sju av de 22 sentrene oppgir at de er universelt utformet. Ellers er de vanligste typene tilrettelegging handikaptoaletter (16), rullestolrampe (11) og trinnfri adkomst (8). Relativt få sentre har tilrettelegging for blinde og svaksynte og døve.

Universell utforming av informasjon

Ifølge NOVA-rapporten er det lite informasjon om hjelpetilbudet for voldsutsatte, og det som finnes er vanskelig tilgjengelig. Det er derfor behov for informasjon om: Hva er vold? Hvor skal man henvende seg dersom man blir utsatt for vold? Hvilken hjelp kan man få? Informasjonen må tilfredsstillende kravene til universell utforming. Bufdir har i 2015 lansert nye nettsider, hvor informasjon om vold i nære relasjoner og hjelpetilbudene for voldsutsatte inngår. Nettsidene oppfylder kravene til universell utforming av informasjon. Det er lagt lenke til www.vernmotovergrep.no fra voldsforsiden.

Tilpasset informasjon til voldsutsatte med funksjonsnedsettelser

Bufdirs nettside www.vernmotovergrep.no har en egen lettlest-brosjyre for personer med utviklingshemming. Brosjyren omhandler hva overgrep er, og hvordan en kan melde fra hvis man er utsatt for overgrep. Brosjyren finnes på norsk, engelsk, nord- og sørsamisk og de viktigste minoritets/innvandrerspråk, og kan lastes ned på www.vernmotovergrep.no.

Bufdir lanserte i mars 2017 en lettlestbrosjyre om nettvett; Vett på nett. Målet er å forebygge overgrep på nett. Både ved at personer med kognitive utfordringer blir offer for overgrep på nett, men også at de selv kan begå overgrep på nett. A4 utgaven tilfredsstiller kravene til lettlest, men den er også utgitt i A5 format. Brosjyren er egnet for alle som trenger lett tilgjengelig informasjon om nettvett. Både brosjyre og en veiledning til hvordan man bruker brosjyren, finnes på vernmotovergrep.no. Brosjyren er laget i samarbeid med Kripas, Medietilsynet, Redd Barna, Tromsø kommune, Bærum Kommune, Ridderne og Habiliteringstjenesten St. Olavs Hospital. I 2017 er det laget utkast til en veiledning til brosjyren. Målgruppen er foreldre, lærere og tjenesteytere. Den gir veiledning i hvordan brosjyren kan brukes og gir mer utfyllende informasjon til innholdet i lettlestbrosjyren. Denne veiledningen blir publisert i 2018.

Brosjyren kan lastes ned her:

https://www.bufdir.no/global/Vett_pa_netts_Brosjyre_A4_Bokmal.pdf

Utprøving av TryggEst

TryggEst er en modell for håndtering av vold og overgrep mot særlig sårbare voksne. Den er utviklet etter en modell av Safeguarding of Vulnerable Adults (SOVA) systemet i England. Bufdir forbereder i 2017 en pilotering av modellen, for gjennomføring i et utvalg kommuner i 2018. Som et nødvendig kunnskapsgrunnlag for utprøvingen, ba Bufdir NOVA om å kartlegge hvordan kommunene jobber på dette området, dvs. organisatorisk (på systemnivå) og hvilke verktøy kommunene benytter seg av for å forebygge, avdekke og håndtere vold og overgrep mot risikoutsatte voksne (jf. ovenfor), se rapport om Vern av risikoutsatte voksne ovenfor. [TryggEst](#) ble lansert 7. juni 2018, og piloteres i ti kommuner og to bydeler i 2018/2019.

18. Informasjon til utsatte for vold i nære relasjoner og hjelpeapparat

Det skal legges til rette for at informasjon om rettigheter og hjelpetiltak kan formidles til voldsutsatte og hjelpeapparat på en god og tilpasset måte, herunder:

a) Det skal etableres en ny nettportal om vold i nære relasjoner for utsatte og hjelpeapparat. Hovedformålet er å gjøre eksisterende informasjon tilgjengelig for målgruppene. Informasjonen skal være tilgjengelig på flere språk. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) får i oppdrag å utvikle nettportalen.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Oppdraget med å utvikle og drifte en nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt ble gitt Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS). NKVTS har samarbeidet med Norske kvinners sanitetsforening (NKS), Krisesentersekretariatet, RVTS og andre aktuelle aktører om utviklingen av portalen.

Nettportalen dinutvei.no ble lansert 15. februar 2016 med Justis- og beredskapsministeren til stede. NKVTS drifter portalen med en redaksjon på 3 stillinger.

Dinutvei.no gir oversikt over hjelpetilbud, informasjon og kunnskap om vold i nære relasjoner, voldtekt og andre seksuelle overgrep. Portalen drifter også en spørsmålsvartjeneste hvor spørsmålsstilleren har mulighet til å stille spørsmål anonymt. Portalens målgrupper er både utsatte, utøvere, pårørende og fagfolk.

dinutvei.no skal bidra til at det blir enklere å:

- få oversikt over hjelpetilbud som finnes, lokalt og nasjonalt

- få tilgang til kunnskap om egen eller andres situasjon
- bli trygg på å henvende seg til hjelpeapparatet, uansett grunn

Deler av innholdet i portalen er oversatt til arabisk, kurdisk, somali, thai, tyrkisk, urdu, farsi, russisk, samisk, spansk, engelsk, fransk og polsk.

Et fagpanel som består av politifolk, jurister, psykologer, leger, sosionomer, barnevernspedagoger etc. bistår redaksjonen i dinutvei.no med å svare på spørsmål og bidrar også i å kvalitetssikre innhold til nettsidene.

Besøk på siden

Antall brukere i perioden 15/6 2017 - 15/6 2018 var 53 146 vs. 36 052 i perioden 15/6 2016 - 15/6 2017, altså en økning på 47,40%.

Sidevisninger i perioden 15/6 2017 - 15/6 2018 var 158 888 vs. 113 892 i perioden 15/6 2016 - 15/6 2017, altså en økning på 39,51%.

Mest leste artikler det siste året har vært "Hemmelig adresse, adressesperre, ny identitet og skjerming" og "Vanlige reaksjoner etter vold, voldtekt eller andre seksuelle overgrep". Artiklene som handler om juss-relaterte temaer er generelt mye lest. Av omtalene av hjelpetilbudene er den mest leste "Hva er et krisesenter?". Hva som er mest lest påvirkes imidlertid av kampanjer og mediebildet.

Sidene som gir oversikt over de enkelte hjelpetilbudene (med kontaktinfo og adresse) og spørsmål- og svartjenesten er også jevnt over godt besøkt, med en særlig økning for sidene med informasjon om hjelpetilbudene. De mest leste sidene og spørsmålene til spørsmål- og svartjenesten reflekterer både et ønske om og behov for mer informasjon og kunnskap blant befolkningen.

Det siste året har dinutvei.no også åpnet for muligheten til å gi tilbakemeldinger på hver enkelt side i form av et enkelt skjema hvor brukerne kan svare på om de fant det de lette etter og eventuelt legge igjen en kommentar. Et overveiende flertall av dem som svarer, krysser av for at de fant det de lette etter.

Per juni 2018 har Facebook-siden til dinutvei.no 5025 «liker». Redaksjonen har med ujevne mellomrom sponset Facebook-poster, og både reaksjoner på poster og antall nye følgere øker i perioder med sponning. Våren 2018 har vi sponset fire nyproduserte filmer om hjelpetilbud (se overskriften «Film» nedenfor). Filmen om politiet genererte mange reaksjoner, både likerklipp og kommentarer, og nådde 68 522 personer.

Spørsmål- og svartjenesten

Fra utgangen av juni 2017 til juni 2018 er det kommet ca. 245 spørsmål til dinutvei.no. Spørsmålene kommer både fra utsatte kvinner og menn, unge og eldre. Pårørende og bekymrede har også henvendt seg, det samme har fagfolk. Spørsmålene gjenspeiler at de som

henvender seg, opplever både fysisk, psykisk, seksuell, verbal og digital vold. I perioden har dinutvei.no også mottatt henvendelser fra tre personer som selv betegner seg som pedofile og/eller tiltrukket av unge jenter.

De fleste av spørsmålene stilles anonymt via et eget skjema på spørsmål- og svarsiden. Blant dem som har valgt å benytte den anonyme tilbakemeldingsfunksjonen knyttet til svaret, har de fleste oppgitt at de fikk svar på det de lurte på.

I november 2017 lanserte Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet en film på sosiale medier om at psykisk vold også rammer menn: <https://www.youtube.com/watch?v=iisF4gOR6ac>. I etterkant fikk dinutvei.no en rekke henvendelser, hovedsakelig fra menn, om konflikter knyttet til samvær og barnefordeling og med spørsmål som aktualiserte grenseoppgangen mellom konflikt og psykisk vold. Dinutvei.no har i etterkant vært i dialog med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet med formål å gi koordinert og best mulig informasjon til brukere av spørsmål- og svartjenesten vår som har utfordringer knyttet til samvær og barnefordeling.

Markedsføring

Dinutvei.no har presentert dinutvei.no ved flere seminarer/konferanser det siste året samt hatt stand med informasjonsmateriell og profilprodukter ved andre. Via nettsidene våre kan man enkelt bestille og få tilsendt informasjonsmateriell.

Som et ledd i det å følge opp den tidligere oppfordringen fra departementet til kommunene om å legge ut informasjon om dinutvei.no på kommunenes nettsider, har enkeltkommuner våren 2018 fått e-post med påminnelse om oppfordringen.

Oversettelser

Tekster som beskriver de ulike hjelpetilbudene både for utsatte, utøvere og berørte er nå oversatt til 13 språk og publisert.

Seminar/konferanse

I samarbeid med Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, NKVTS, arrangerte dinutvei.no seminaret «Barrierer mot å søke, og mot å gi, hjelp ved vold – påvirkes barrierene av om den som blir utsatt for vold har flyktning- eller innvandrerbakgrunn?» i Filmens hus 30. august 2017. Seminaret samlet ca. 100 deltakere fra ulike disipliner og både praksisfeltet, forskere og beslutningstakere var representert. Opptak av seminaret kan ses her: <https://danutvei.no/aktuelt/443-seminar-barrierer-mot-hjelp-ved-vold>.

Primo september 2017 hadde dinutvei.no presentasjonen av «One size doesn't fit all – but where do I find my size?» om konseptet dinutvei.no på den internasjonale konferansen II European Conference on Domestic Violence i Porto, Portugal.

Film

I løpet av vinteren og våren 2018 har dinutvei.no produsert fire korte informasjonsfilmer om hvordan utsatte for vold og overgrep møtes hos politiet, krisesentrene, sentrene mot incest og seksuelle overgrep og hos helsesøster. Filmene vil bli teksten til engelsk, arabisk, thai, urdu, polsk og somali og delt på Facebook/sosiale medier og andre aktuelle nettverk. Filmene kan ses her:

Slik møtes du hos politiet:

<https://dinutvei.no/utsatt/68-hjelpetilbud-utsatt/283-hva-kan-politiet-gjore>

Slik møtes du på et krisesenter:

<https://dinutvei.no/utsatt/68-hjelpetilbud-utsatt/248-krisesenter-omtale>

Slik møtes du på et senter mot incest og seksuelle overgrep:

<https://dinutvei.no/utsatt/68-hjelpetilbud-utsatt/261-hva-er-senter-mot-incest-og-seksuelle-overgrep-smiso>

Slik møtes du hos helsesøster:

<https://dinutvei.no/utsatt/68-hjelpetilbud-utsatt/352-helsesoster>

b) Behovet for en alarmtelefon for voldsutsatte skal vurderes i tilknytning til ny nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt. NKVTS får i oppdrag å gjennomføre en kartlegging av behovet for en alarmtelefon for utsatte for vold i nære relasjoner og voldtekt.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

I 2014 fikk Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i oppdrag å utrede om det er behov for en alarmtelefon for utsatte for vold i nære relasjoner og voldtekt. Rapporten «*Nasjonal alarmtelefon? - en kartlegging av behovet for en nasjonal telefon for voldsutsatte*» ble lansert 17. april 2015. Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/Nasjonal-alarmtelefon.pdf>

NKVTS konkluderte med at det er behov for å etablere en nasjonal telefon, med ett felles nummer, for mennesker med voldsrelaterte erfaringer. NKVTS pekte i sin rapport på ulike forutsetninger/kriterier for at en slik nasjonal telefontjeneste for voldsutsatte skal lykkes:

- En gratis, lett tilgjengelig, heldøgns telefontjeneste, betjent 24 timer i døgnet på helårsbasis.
- Et telefonnummer som er lett å huske.
- At telefonen er gjort godt kjent for hele befolkningen og for spesielt utsatte grupper.

- Nær forbindelse med nasjonal nettportal og høy kvalitet på informasjonen i nettportalen (jf. tiltak 18 a).
- Tilrettelegging for alle typer brukere (språk, etnisitet, funksjonsevne).
- Kunnskap og kompetanse.
- Avgrensning av oppgavene.
- Kommunikasjon mellom praksisfelt (alle slags instanser), nettportal og nasjonal telefon.

NKVTS fikk i 2015 i oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet å utrede hvordan en landsdekkende telefontjeneste for personer utsatt for vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep kan utvikles. NKVTS har blant annet sett på hvilken funksjon en slik telefontjeneste skal ha, hvilken kompetanse de ansatte bør ha, omfanget av henvendelser og hvordan telefonen kan organiseres. Rapporten ble offentliggjort i juli 2016.

Av NKVTS' anbefalinger kan nevnes at telefontjenesten bør være en anonym tjeneste, som har funksjonen å lytte og støtte, samt lose og informere brukerne. Det anbefales at også pårørende, nettverket til utsatte og fagfolk som møter utsatte, blir en del av telefontjenestens målgruppe. NKVTS har også blant annet pekt på hvilken kompetanse de ansatte bør ha og ulike måter å organisere telefontjenesten på. De har også regnet på kostandene ved de ulike modellene. Departementet vurderer anbefalingene i rapporten og tar disse med seg i det videre arbeidet.

Rapporten kan lastes ned her: <https://www.nkvts.no/rapport/telefontjeneste-for-utsatte-for-vold-i-naere-relasjoner-og-seksuelle-overgrep-utredning-av-ulike-modeller-og-losninger/>

19. Tjenestetilbudet ved barnehusene

Regjeringen vil vurdere hvorvidt det er hensiktsmessig å utvide tjenestetilbudet ved Statens barnehus slik at flere instanser kan gi bistand i samme lokalitet.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Justis- og beredskapsdepartementet har fremmet Prop. 112 L (2014-2015) om endringer i straffeprosessloven om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner til Stortinget. Lovforslaget ble vedtatt ved av Stortinget 15. juni, jf. Innst. 347 L (2014-2015) og Lovvedtak 91 (2014-2015). Lovendringene trådte i kraft 2. oktober 2015.

Endringene styrker barns og særlig sårbare voksnes rettssikkerhet samt gi bedre vern mot vold og seksuelle overgrep, uten å svekke siktedes rettssikkerhet. Ansvar for avhørene overføres fra domstolene til politiet, og første avhør skal som hovedregel tas uten at mistenkte siktes og

varsles om avhøret. Samtidig utvides adgangen til å ta supplerende avhør, slik at siktede får stilt spørsmål til vitnet på bakgrunn av det som har kommet frem i første avhør. Videre skal det bli obligatorisk å ta tilrettelagt avhør og bruke barnehus når fornærmede og andre vitner avhøres i saker som gjelder seksualforbrytelser, kjønnslemlestelser, vold i nære relasjoner, drap eller kroppsskade. Dette med mindre barnehuset og avhørsleder er enige om at det klart er til barnets beste å ta avhøret et annet sted.

Justis- og beredskapsdepartementet har med hjemmel i endringene utformet en ny forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner der det er gitt nærmere regler om tilrettelagte avhør. Forskriften trådte i kraft samtidig som lovendringene.

Forskriften kan lastes ned her: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-09-24-1098>

En arbeidsgruppe ledet av POD og med deltakelse fra Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og fra barnehusene, har utarbeidet felles retningslinjer for Statens barnehus. Retningslinjene ble sendt barnehusene og politidistriktene 19. desember 2016. Retningslinjene skal revideres innen utgangen av 2018.

Fra 1. september 2017, ble det innført en ny ordning for finansiering av medisinske undersøkelser ved Statens barnehus. Den nye ordningen innebærer at de regionale helseforetakene har et *sørge for ansvar* for gjennomføring av medisinske undersøkelser i barnehus. Det er et mål at alle barn som blir avhørt ved Statens barnehus skal ha et tilbud om medisinske undersøkelser. I de sakene der politiet ber om rapport som bevis i en straffesak, skal denne rapporten betales av politiet.

I Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021) (jf. Prop. 12 S (2016-2017)) framgår det at regjeringen vil utrede om avhør av barn og unge under 16 år, som er mistenkt for seksuelle overgrep, skal gjennomføres ved Statens barnehus.

Det er nå 11 Statens barnehus rundt om i landet samt en underavdeling av barnehuset i Bodø i Mosjøen og en underavdeling av Statens barnehus Tromsø i Kirkenes. Det er også under etablering en underavdeling av Statens barnehus Bergen i Sogn og Fjordane.

Justis- og bershkapsdepartementet har satt av midler til en evaluering av statens barnehus med oppstart i 2018/2019.

20. Kartlegging av kommunale helse- og omsorgstjenester

Kommunale helse- og omsorgstjenesters arbeid med vold i nære relasjoner skal kartlegges for å bedre faktagrunnlaget for hvordan tjenestene forholder seg til vold i nære relasjoner. Det vil bli igangsatt en avgrenset kartlegging av helse- og omsorgstjenestene i kommunene, blant annet fastleger, helsestasjons- og skolehelsetjenesten og psykisk helsearbeid.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har gjennomført en avgrenset kvalitativ kartlegging/intervjuundersøkelse blant ansatte i kommunale helse- og omsorgstjenester, herunder fastleger, jordmødre på helsestasjon, helsesøstre i skolehelsetjenesten og ansatte i hjemmesykepleien. Hensikten med undersøkelsen har vært å bedre fakta- og kunnskapsgrunnlaget for hvordan tjenestene arbeider med vold i nære relasjoner. Rapporten, «Kommunale helse- og omsorgstjenesters arbeid med vold i nære relasjoner», ble publisert 29. september 2016, og er tilgjengelig på

<https://www.nkvts.no/rapport/kommunale-helse-og-omsorgstjenesters-arbeid-med-vold-i-naere-relasjoner-en-kvalitativ-intervjuundersokelse/>

Sentrale funn i rapporten:

- Selv om de ulike helse- og omsorgstjenestene har ulike rammer, formål og pasient- eller brukergrupper, viser undersøkelsen at det er noen fellestrekk som går igjen for et vellykket arbeid med vold i nære relasjoner. Noe som synes å være viktig, er at den ansatte tar initiativ til å snakke om vold og spørre om voldserfaringer. De ansatte forteller at de aller fleste pasienter eller brukere synes det er greit å bli spurt om vold. Jordmødrene som spør rutinemessig, erfarer at det store flertallet synes det er uproblematisk å bli spurt, og flere av kvinnene har bemerket at det er positivt at jordmødrene spør.
- De ansatte som opplevde trygghet i egen rolle, hadde et mindre anstrengt forhold til å arbeide med saker som innebærer vold eller overgrep. Tryggheten hang ofte sammen med lengre tids erfaring innenfor yrket, men antallet voldssaker de ansatte hadde arbeidet med tidligere, var kanskje enda viktigere. Kartleggingen viser også at det å involvere personen det gjelder i for eksempel beslutninger om hvilke instanser som skal kontaktes, kan være avgjørende for at vedkommende skal synes at hjelpen er god. Når det handler om arbeid med barn gjelder imidlertid andre regler for videre informasjonsplikt og håndtering.
- Når det kommer til samarbeid mellom tjenester, er det å kjenne godt til hverandre noe som trekkes frem som viktig av de fleste. Både å kjenne den andres arbeidsbetingelser og rammeverk, men også å ha personlig kjennskap til hverandre gjennom å ha møttes i jobbsammenheng, kan senke terskelen for å ta kontakt. God informasjonsflyt i saker partene samarbeider om er sentralt.
- Rapporten viser også at personlig engasjement for problemstillingen har mye å si for hvordan helsearbeiderne i de kommunale helse- og omsorgstjenestene arbeider med vold i nære relasjoner. Tid og tilgjengelighet i møte med pasientene står frem som viktige faktorer, som bidrar til en god opplevelse av hjelpeapparatet.
- Forhold som synes å hemme arbeidet med vold i nære relasjoner, var blant annet dårlig tid og knapp ressursituasjon. Lite erfaring med arbeid med vold, synes også å

være en hemsko for å komme inn på temaet i møte med pasientene eller brukerne. Dette hadde gjerne også sammenheng med manglende rutiner på arbeidsplassen for å spørre om vold, og dermed lite trening i å snakke om dette.

- I samarbeidet med andre instanser ser det ut til at manglende informasjonsflyt, lite kjennskap til andres arbeidsmetoder samt uenighet om hva som er den beste løsningen, var noen av de viktigste årsakene til at samarbeidet ikke fungerte.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har med utgangspunkt i ny Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021) igangsatt et arbeid for å utrede oppfølgingsforløp for voldsutsatte og voldsutøvere. Prosjektet inkluderer utprøving av en oppfølgingsmodell for voldsutsatte barn og unge i utvalgte kommuner, i samarbeid med de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS). Modellen bygger blant annet på prinsipper innen traumefokusert kognitiv atferdsterapi, som de senere år er implementert i norske barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker. Arbeidet videreføres i 2018.

21. Styrking av fastlegenes kompetanse om vold i nære relasjoner

Nær alle personer i befolkningen er tilknyttet en fastlege. Fastleger blir oppsøkt på bakgrunn av en rekke helseplager og problemstillinger som kan være relatert til vold. For å styrke fastlegenes kompetanse i forebygging, avdekking og oppfølging av utsatte og utøvere av vold i nære relasjoner skal det utvikles og tilbys et e-læringskurs for fastleger.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin (Nklm) har utviklet et e-læringskurs for fastleger om vold i nære relasjoner som ble ferdigstilt i januar 2017. Nettkurset er fritt tilgjengelig på <https://kurs.uni.no/>. Det består av 10 moduler og omfatter forebygging, avdekking og oppfølging av vold i nære relasjoner, og inkluderer også tema kvinnelig omskjæring, tvangsekteskap og menneskehandel. Nettkurset er målrettet fastleger, men også andre aktører innen helse- og omsorgstjenesten kan ha nytte av det. Dette fremgår av kursgodkjenningene beskrevet nedenfor.

Kursgodkjenninger dokumentert med kursbevis:

- Den norske legeförening: 8 valgfrie kurspoeng for spesialiteten Allmenntmedisin til videre- og etterutdanningen.
- Norsk sykepleierforbund: 8 timer som meritterende for godkjenning i klinisk spesialist i sykepleie/spesialsykepleie.
- Helsesekretærforbundet: 8 timers tellende kurs til klinisk fagstige for autoriserte helsesekretærer.

For å få sertifikat, kreves det individuell innlogging til kursportalen.

22. Utvikling av behandlingstilbudet til utsatte for vold i nære relasjoner

Behandlingstilbudet til utsatte for vold i nære relasjoner skal bedres gjennom å videreutvikle det psykososiale lavterskeltilbudet i kommunene og vurdere hvordan det bedre kan ivareta voldsutsatte, samt revidere prioriteringsveiledere for spesialisthelsetjenesten.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Arbeid med å bedre ivaretagelsen og behandlingstilbudet til utsatte for vold i nære relasjoner, gjennom å videreutvikle det psykososiale lavterskeltilbudet i kommunene pågår gjennom ulike tiltak og satsinger, herunder ulike kompetansehevingstilbud i regi av de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene), e-læringskurs for fastleger og rekruttering av psykologer til de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Flere tiltak og pågående innsatser forankres i det videre i ny Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021).

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har med utgangspunkt i ny opptrappingsplan igangsatt et arbeid for å utrede oppfølgingsforløp for voldsutsatte og voldsutøvere. Prosjektet inkluderer utprøving av en oppfølgingsmodell for voldsutsatte barn og unge i utvalgte kommuner, i samarbeid med RVTSene. Modellen bygger blant annet på prinsipper innen traumefokusert kognitiv atferdsterapi, som de senere år er implementert i norske barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker. Arbeidet videreføres i 2018.

Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven trådte i kraft 1. november 2015.

Prioriteringsveilederne for spesialisthelsetjenesten er revidert i tråd med lovendringene. Vold i nære relasjoner er tatt inn som en individuell faktor som må overveies i hvert enkelt tilfelle.

Helse- og omsorgsdepartementet har gitt Helsedirektoratet i oppdrag å utarbeide pakkeforløp både på psykisk helse og rusfeltet. Målet er å bedre spesialisthelsetjenesten ved å bidra til økt brukermedvirkning, bedre samhandling, mindre uønsket variasjon i utredning og behandling og bedre ivaretagelse av somatisk helse og levevaner.

Hvert enkelt pakkeforløp skal utarbeides spesielt. Det er imidlertid en del felles problemstillinger og forhold som skal inkluderes i alle pakkeforløpene, blant annet kartlegging og avdekking av mulige volds- og overgrepserfaringer. Det etableres en egen ressursgruppe som skal gi innspill til arbeidet med pakkeforløpene som viktige momenter ved kartlegging, utredning og behandling for de som har vært utsatt for vold, overgrep og traumer, og/eller de som utøver vold/overgrep.

23. Ny veileder for helse- og omsorgstjenesten

Det skal utarbeides en ny veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner. Veilederen skal dekke helse- og omsorgstjenesten både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten.

Ansvarlig: HOD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

NKVTS arbeider med en løsning for elektronisk publisering av veiledere på senterets nettsider, der «Veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner» vil være flaggskipet. Dette prosjektet er finansiert som en del av oppdraget med å utrede forløp for voldsutsatte og for voldsutøvere, noe som gir muligheter for et helhetlig løft. Det vil videre være hensiktsmessig å inkludere elektronisk "Håndbok for helse- og omsorgspersonell ved mistanke om barnemishandling" i den helhetlige veilederen på ny plattform. Dette vil være en mer fremtidsrettet strategi for håndboka, og nødvendig for å få utviklet en helhetlig forløpstankegang i veilederen (inklusive et familiefokus).

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) vil være ansvarlig utgiver for veilederen. Veilederen vil ferdigstilles digitalt i samarbeid med RVTSene, og forventes publisert i løpet av 2018. Helsedirektoratet vil linke til veilederen når den er klar.

Veilederen dekker helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner både mot barn, voksne og utøvere av vold.

24. Revidere veilederen for psykososiale tiltak

Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer ble utgitt i 2011. Veilederen skal revideres slik at den ivaretar voldsfeltet bedre.

Ansvarlig: HOD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

Den reviderte veilederen for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer *Mestring, samhörighet og håp* ble ferdigstilt og utgitt i mars 2016. Den reviderte veilederen tar inn i seg nytt lovverk, ny forskning og erfaringer etter 22. juli terroren og omtaler konsekvenser av vold. Revidert versjon ivaretar både større ulykker og katastrofer, samt enkeltkriser (som konsekvenser av og arbeid med voldshendelser). De fem regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) er aktive i arbeidet med å implementere veilederen opp mot tjenestene i den enkelte region. RVTSene viser til veilederen i sitt arbeid opp mot etablerte arenaer som regionale og lokale nettverk, der psykososiale kriseteam og samarbeidspartnere vurderer hvilke konsekvenser veilederen kan få for det praktiske arbeidet.

Veilederen kan lastes ned her:

<https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1166/Mestring,-samhorighet-og-hap-veileder-for-psykososiale-tiltak-ved-kriser-ulykker-og-katastrofer-IS-2428.pdf>

25. Oppfølging av evalueringen av overgrepsmottakene

Evalueringen av overgrepsmottakene skal følges opp gjennom tiltakene nedenfor, samt gjennom tiltak særlig rettet mot barn som presenteres i den kommende strategien om vold og seksuelle overgrep mot barn og unge. Regjeringen kommer tilbake til de ulike tiltakene i det enkelte års statsbudsjett, og det tas forbehold om at de vil bli gjennomført når det er budsjettmessig dekning.

- a) Forankre ansvaret for voksne som har vært utsatt for seksuelle overgrep, i spesialisthelsetjenesten fra 2015. De regionale helseforetakene skal starte planlegging av hvordan tilbudet skal utformes slik at sykehusene er klar for å overta ansvaret fra 2015. I gjennomgangen må det gjøres en vurdering av dagens overgrepsmottak og om disse skal videreføres, eventuelt på hvilken måte.
- b) Styrke kompetansen i spesialist- og kommunehelsetjenesten i håndtering av vold og seksuelle overgrep, blant annet ved å vurdere å stille krav om at alle som deltar i legevakt har gjennomført kurs om vold og overgrep. Kompetanse om vold og overgrep skal inngå i spesialistutdanningen for allmennleger, og det skal vurderes særskilte obligatoriske kurs.
- c) Styrke Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) sin rolle i å utvikle og spre kompetanse i helse- og omsorgstjenesten i håndtering av både medisinske og psykososiale forhold knyttet til vold og seksuelle overgrep.
- d) Vurdere sertifisering av helsepersonell som skal utføre klinisk rettsmedisinsk undersøkelse og akkreditering av enhetene der undersøkelsene skal foregå. Helsedirektoratet vil få i oppdrag å gjøre denne vurderingen.
- e) Etablere et kompetansenettverk i klinisk rettsmedisin i samarbeid med de institusjonene som i dag ivaretar rettspatologi og klinisk rettsmedisin. Helsedirektoratet vil få i oppdrag å etablere et slikt kompetansenettverk.

Ansvarlig: HOD

STATUS:

- a) Tjenestene til volds- og overgrepsutsatte skal integreres i de ordinære tjenestene, og spesialisthelsetjenesten har fått hovedansvar for tilbud til barn og voksne utsatt for seksuelle overgrep fra 2016. Eksisterende, robuste kommunale mottak skal videreføres gjennom avtaler mellom regionale helseforetak og kommuner.

Helsetjenesten skal fortsatt utføre kliniske rettsmedisinske undersøkelser som bistand til politiets arbeid der forholdet er anmeldt. Regionale helseforetak har fått ansvar for å inngå avtaler med justissektoren om slik bistand. Ansvarsforhold knyttet til sporsikring der

anmeldelse ikke foreligger, herunder økonomiske konsekvenser, skal utredes nærmere. Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har gitt oppdrag til Helsedirektoratet og Politidirektoratet med frist 1. oktober 2015. Rapporten er nå ferdigstilt og følges opp av Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

Det ble gitt et tilleggsoppdrag til Helsedirektoratet og Politidirektoratet i mars 2016, knyttet til rapporten «Utredning av ansvarsforhold rundt og finansiering av sporsikring og skadedokumentasjon i volds- og overgrepssaker». Helsedirektoratet og Politidirektoratet er bedt om å utrede økonomiske og administrative konsekvenser for spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten knyttet til forslaget om å lovfeste en plikt for helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten til å sørge for at nødvendig sporsikring og skadedokumentasjon tilbys personer utsatt for vold av et visst omfang og seksuelle overgrep. De to direktoratene er i tillegg bedt om å utrede de økonomiske og administrative konsekvensene av å lovfeste oppbevaring av biologisk materiale der formålet ikke (primært) er helsemessig. Utredningene ble levert 1. oktober 2016.

Helse- og omsorgsdepartementet stilte i oppdragsdokumentene til de regionale helseforetakene for 2015 krav om at arbeidet med å planlegge videreføring av eksisterende robuste mottak gjennom avtaler og overtakelse av kommunale mottak skulle startes opp slik at dette kunne være på plass i 2016.

I oppdragsdokumentet for 2016 ble de regionale helseforetakene gitt i oppdrag å ha ansvar for tilbud til voksne og barn utsatt for seksuelle overgrep, herunder ha inngått avtaler med videreførte robuste kommunale overgrepsmottak, fra 1. januar 2016. For helseforetak og kommuner som ikke har inngått slike avtaler per 1. januar 2016, ble det satt en endelig frist for avtaleinngåelse til 1. juli 2016.

De regionale helseforetakene rapporterte i mars 2017 at de fleste helseforetakene har inngått slike avtaler.

b) Ny forskrift om krav til og organisering av kommunal legevaktordning, ambulansetjeneste, medisinsk nødmeldetjeneste mv. (akuttmedisinforskriften) trådte i kraft 1. mai 2015. I forskriften stilles blant annet krav om kurs i akuttmedisin og kurs i volds- og overgrepshåndtering for leger og annet helsepersonell som deltar i legevakt.

c) I henhold til statsbudsjett er økonomisk styrking av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) videreført i 2017. RVTSene mottar økt bevilgning som beskrevet under tiltak 10. NKVTS er styrket med midler som beskrevet under tiltak 12. Utover dette er ytterligere midler tildelt NKVTS og RVTSene i 2017 (og 2018) øremerket arbeid for økt kompetanse innen helse- og omsorgstjenesten, med forankring i ny Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021).

Midlene styrker sentrenes arbeid med utvikling og spredning av kompetanse i helse- og omsorgstjenesten, knyttet til håndtering av både medisinske og psykososiale forhold rundt vold og seksuelle overgrep.

Informasjon om sentrenes arbeid finnes her: <http://www.rvts.no> og www.nkvts.no

d) Det er behov for å bedre kunnskapen hos helsepersonell om hvordan sikring av spor ved overgrep kan bedres. Helsedirektoratet er i tildelingsbrevet for 2015 bedt om å komme med forslag til hvordan dette kan gjøres, herunder vurdere en sertifisering av helsepersonell som skal utføre klinisk rettsmedisinsk undersøkelse og akkreditering av enhetene der undersøkelsene skal foregå. Helsedirektoratet har gjort en foreløpig vurdering av nytten av sertifisering av helsepersonell som skal utføre klinisk rettsmedisinsk undersøkelse og akkreditering av enhetene der undersøkelsene skal foregå. Helse- og omsorgsdepartementet følger dette opp overfor Helsedirektoratet.

e) Det er i oppdragsdokumentet til de regionale helseforetakene for 2015 satt følgende mål: *Det er etablert kompetansenettverk i klinisk rettsmedisin i samarbeid med de institusjonene som i dag ivaretar rettspatologi og klinisk rettsmedisin.*

De regionale helseforetakene rapporterer at det er etablert kompetansenettverk i enkelte helseforetak. Flere helseforetak har etablert en nettverksstruktur som ikke er organisert som et formelt nettverk. Det arbeides videre med å etablere kompetansenettverk i flere helseforetak.

26. Videreutvikling av tilbudet om tannbehandling til utsatte for vold i nære relasjoner

Det er under etablering flere team av tannlege og psykolog i fylkeskommunal tannhelsetjeneste som utreder og behandler personer som er eller har vært utsatt for vold og overgrep. Tilbudet som gis skal bidra til kunnskapsutvikling på området. Systematisk kunnskapsutvikling skal danne grunnlag for vurdering av behovet for et slikt tilbud på landsbasis.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Helsedirektoratet gir tilskudd til etablering av tilrettelagt tannhelsetilbud til personer som har vært utsatt for tortur, overgrep eller som har odontofobi. Tilbudet forankres i fylkeskommunene i samarbeid med de regionale ressursentrene om vold og traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) og relevante fagmiljøer innen odontologi. Det er etablert 31 team spredt i alle regioner (se tabellen nedenfor). I 2017 ble det tildelt 38,7 millioner kroner til formålet. I 2018 er bevilgningen økt med 10 millioner kroner. Kapasiteten er ikke tilfredsstillende da ventetiden for behandling er opp mot 2 år flere steder.

	Region nord	Region øst	Region vest	Region midt	Region sør	Sum
Antall team	8	6	8	3	6	31
Lokalisasjoner	7	6	7	3	6	29
Årsverk psykolog	1,8	1,4	2,1	1,4	2,1	8,8

Årsverk tannlege	1,9	1,8	2,9	0,9	1,9	9,4
---------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Oppbygging av tilbudet startet i 2012 med plan for opplæring av behandler-team og etablering av team ved de 6 regionale odontologiske kompetansesentrene. Gradvis er det etablert behandler-team i alle fylker. Kompetansesentrene har et særlig ansvar for kunnskaps- og metodeutvikling og opplæring av lokale team. Tilbudet evalueres i 2019, og intensjonen er at det blir permanent og mulig lovfestet.

27. Videreføring av tilbudet til voldsutøvere gjennom Alternativ til vold og familieverntjenestene

Arbeidet med hjelpe- og behandlingstilbudet til voldsutøvere skal videreføres gjennom tilskudd til Alternativ til vold (ATV) og ved å styrke familieverntjenestenes kompetanse. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har gitt Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i oppdrag å utarbeide en plan for hvordan familieverntjenestene kan styrke tilbud til utøvere av vold i nære relasjoner. Utviklingen av familieverntjenestenes tilbud til voldsutøvere vil foregå i tett samarbeid med ATV. Tilbudet på feltet skal være likeverdig og tilgjengelig for alle.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har fått i oppdrag å styrke behandlingstilbudet til voksne voldsutøvere i familieverntjenesten. Det overordnede målet er at familievernet skal gi et likeverdig og landsdekkende behandlingstilbud av høy kvalitet til familier hvor det forekommer vold. Arbeidet må sees i sammenheng med oppdraget om å styrke og utvikle tilbudet til barn utsatt for vold og unge voldsutøvere (jf. tiltak 34 i tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)), samt den generelle styrkingen av arbeidet mot vold i familievernet.

Familieverntjenesten har i denne regjeringssperioden fått et historisk økonomisk løft. Bevilgningen er økt fra 370 mill. kroner i 2013 til 534 mill. kroner i 2017. Styrkingen har blant annet bidratt til å styrke kapasiteten, øke tilbudet om samtaler med barn ved samlivsbrudd og til å styrke kompetansen i familievernet på voldsområdet. I budsjettet for 2018 styrkes familieverntjenesten og stiftelsen Kirkens familievern med til sammen 32,5 mill. kroner.

I følge registreringer fra 2017 har voldsproblematikk vært et tema i 14 prosent av alle avsluttede kliniske saker i familievernet. Sammenlikning av registrerte tall og erfaringer fra tjenesten indikerer imidlertid en underregistrering av vold. Det er grunn til å anta at fokuset på voldsarbeidet i tjenesten, i tillegg til igangsettelse av fagutviklingsarbeid, har ført til en økt

oppmerksomhet i tjenesten slik at flere voldssaker avdekkes og flere får hjelp. Det utvikles en ny kommunikasjonsstrategi for familievernnet (2018 – 2022), for å øke befolkningens og hjelpeapparatets kjennskap til tjenesten. Økt synlighet og tilgjengelighet vil antas å føre til en styrking av tjenestens primærforebyggende innsats, i tillegg til økt antall henvendelser fra familier med voldsproblematikk.

Det er etablert et spisskompetansemiljø på vold i nære relasjoner ved Enerhaugen familievernkontor i Oslo, som skal bidra til god fagutvikling og kvalitetssikre praksis i tjenesten. Det er vedtatt en plan for fagutvikling i arbeidet mot vold som implementeres fra og med 2017. Det er også utarbeidet et utkast til veileder for arbeidet mot vold i familievernnet, som videreutvikles og piloteres i 2017 og 2018. ATV vil bistå med å kvalitetssikre det faglige innholdet i veilederen.

Det er opprettet ressursmiljøer for arbeidet mot vold ved utvalgte familievernkontor i hver region. Disse kontorene skal bistå andre kontorer i regionen med veiledning og bistand, og bidra til økt kompetanse i tjenesten. Dette arbeidet vil videreutvikles og prioriteres i 2018. Bufdir har igangsatt en evaluering av Bufetats kompetansemodell, herunder organisering i spisskompetansemiljøer, ressursmiljøer og generalistkontorer, i 2017. Evalueringen gjennomføres av Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) og ble levert tidlig i 2018.

Bufdir har i 2017 inngått et samarbeid med Velferdsforskningsinstituttet NOVA om forskning på familievernets voldsarbeid. NOVA vil i første halvdel av 2018 utarbeide konkrete forslag til forskning, som vil gjennomføres i 2018/19. Det pågående Familieforsk-prosjektet (forskning og utredning av barns rolle og betydning i familieterapi og mekling ved foreldrekonflikt og brudd) vil utvides med temaer som er spesifikt knyttet til familievernets oppfølging av barn i saker der det rapporteres om vold, og barns opplevelse av møtet med familievernnet. Prosjektet gjennomføres av Folkehelseinstituttet (FHI).

Samarbeidet mellom Bufdir og ATV ble i 2016 formalisert gjennom en samarbeidsavtale. Samarbeid mellom spisskompetansemiljø, ressurskontorer, de øvrige kontorene og ATV skal videreutvikles der det er hensiktsmessig og geografisk mulig. Alle ATV-kontorer har nå formaliserte samarbeidsavtaler med ett eller flere nærliggende familievernkontor. ATV samarbeider med spisskompetansemiljøet på Enerhaugen om fagutvikling, tilpasset familievernets rammer og mandat.

Barne- og likestillingsdepartementet viderefører ordningen med tilskudd til stiftelsen ATV til drift i 2018. I 2017 ble driftstilskuddet til ATV økt med 10 mill. kroner. Midlene har gått til styrking av eksisterende tilbud (utvikling av familiemandat) og til etablering av to nye kontor; ett i Follo og ett i Bodø. Med et familiemandat er målet at ATV også skal kunne gi behandling til voksne utsatte og barn som opplever vold hjemme, i tillegg til voldsutøveren. Tilskuddet til ATV styrkes ytterligere med 10 mill. kroner i 2018. Midlene skal gå til styrking av eksisterende kontor (familiemandat) og til etablering av nye kontor. Pr. desember 2017 er det 13 ATV kontor.

28. Spredning av sinnemestringsmodellen ved Brøset

Kompetansen og kapasiteten i behandlingstilbudet til voldsutøvere skal styrkes gjennom ytterligere spredning av Sinnemestringsmodellen ved Brøset. De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) skal sørge for at tilbudet blir styrket i alle regioner.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Brøset og de fem RVTSene har etablert et undervisningsprogram for tjenestesteder som møter voldsutøvere innenfor psykisk helse og rus/barnevernet i kommunene, familievernkontor, DPS og spesialisthelsetjenesten.

Det er utdannet 186 terapeuter i perioden med følgende fordeling: Familievern (59), DPS /sykehus (28), kommunale rus og psykisk helsetjenester og barnevern (66) og tjenester for barn og ungdom (3). I tillegg har 30 programinstruktører deltatt i et eget akkreditert program utarbeidet for Kriminalomsorgen. Høsten 2017 ble det påbegynt ny utdanning i Trondheim (kull 21) med 27 deltakere.

Utdanningsprogrammet har seks samlinger for deltakerne, til sammen 100 timer fordelt på 2 semester. Utdanningen består av både teori og veiledning innen gruppeterapi. Det er en avsluttende eksamen i regi av Norsk Forening for Kognitiv Terapi (NFKT). I en questback-undersøkelse fra 2016 svarer 44,8 prosent at de var svært fornøyde med undervisningen og 53,3 prosent svart at de var tilfredse. Gjennom hele perioden har sinnemestringsmodellen fra Brøset vært en del av undervisning til høyskoler og universitet, tverrfaglige videreutdanninger og medisinerstudenter.

Målsettingen om at alle landets fylker skal ha et offentlig tilbud for voldsutøvere er oppnådd. I første rekke er det familievernkontorene med geografiske spredning som har kunnet gi flest tilbud (27 kontorer). Kommunale tjenester innen psykisk helse og barnevern har hatt et økende antall søkere til utdanningen.

Gjennom questback-undersøkelsen svarer totalt 39 tjenestesteder at de behandlet 1130 voldsutøvende kvinner og menn i 2016, enten i grupper eller individuelt. 20 tjenestesteder svarte ikke på undersøkelsen, så antall behandlinger antas å være høyere. 45,8 prosent svarer at de i svært stor grad og 50,5 prosent svarer at de i stor grad har nyttiggjort seg kognitiv terapi i behandlingen av klienter.

Det er viktig at utdanningen som tilbys tjenesteapparatet forankres i ledelsen og inngår i langsiktige virksomhetsplaner. I denne sammenhengen kan det nevnes at det i region sør er opprettet et interkommunalt samarbeid mellom fem kommuner for å sikre langvarig drift av sinnemestringsmodellen. Brøset og de fem RVTSene gjennomfører hvert år en to dagers nettverks- og veiledningssamling i hver region.

Oversikt over behandlingsplasser, se: www.Sinnemestring.no

Arbeidet med spredning og opprettholdelse av sinnemestringsmodellen videreføres med forankring i ny Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021).

29. Kartlegging av behandlingstilbudet for voldsutøvere

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) får i oppdrag å gjennomføre en kartlegging av flere forhold knyttet til behandling av voldsutøvere, herunder:

- Kartlegge typologier av vold i nære relasjoner.
- Utarbeide en oversikt over hvilke behandlingstilbud til voldsutøvere som finnes i Norge og hvilke geografiske områder disse dekker, herunder hvilke behandlingsmuligheter det finnes for de ulike typologier av vold.
- Utarbeide oversikt/kartlegge utprøvde modeller og god faglig praksis for behandling av utøvere av vold i nære relasjoner, og herunder kartlegge om det er foretatt måling av effekt.

Kartleggingen kan bygge videre på «*Hjelp og behandling til personer med volds- og aggresjonsproblemer - en nasjonal kartlegging av tilbud*» utarbeidet ved NKVTS i 2007. Utviklingen av tilbudene de siste årene må midlertid ivaretas.

Ansvarlig: BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) ble i tilskuddsbrevet for 2014 bedt om å gjennomføre en kartlegging av behandlingstilbudet for voldsutøvere. Tiltaket ses i sammenheng med tiltak 35 i Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og unge (2014-2017) *En god barndom varer livet ut*. NKVTS har her fått i oppdrag å kartlegge dagens behandlingstilbud til barn og ungdom som er utsatt for vold og seksuelle overgrep, samt for unge voldsutøvere og overgripere.

Kartleggingen av tilbudet til voksne viser at det finnes ulike behandlingstilbud til voksne som utøver vold, blant annet på familievernkontorene, i spesialisthelsetjenesten, eller ved Alternativ til vold. Det finnes imidlertid flest generelle behandlingstilbud, som i størst grad er innrettet mot å behandle psykiske og rusrelaterte lidelser i befolkningen. I store deler av landet finnes det ikke spesialiserte behandlingstilbud for voksne som utøver vold. Mange av behandlingseenhetene opplever at de mangler både kunnskap og ressurser til å håndtere voldssakene som er både komplekse og tidkrevende.

Funn fra begge kartleggingene vil være et viktig grunnlag for å vurdere nærmere hvordan behandlingstilbudet til voldsutsatte og voldsutøvere, både voksne og barn, skal videreutvikles.

Kartlegging av behandlingstilbudet for barn og unge som er utsatt eller utøver vold og seksuelle overgrep kan lastes ned her:

<https://www.nkvts.no/rapport/behandlingstilbudet-til-barn-som-er-utsatt-for-og-som-utover-vold-og-seksuelle-overgrep-en-nasjonal-kartleggingsundersokelse/>

Kartlegging av behandlingstilbudet til voksne kan lastes ned her:

<https://www.nkvts.no/rapport/behandlingstilbudet-til-voksne-som-utover-vold-en-nasjonal-kartleggingsundersokelse/>

Lov og rett. Om straffeforfølgning (iltak 30-35)

---

30. Evaluering av bruken av straffeloven § 219

Bruken av straffeloven § 219 skal evalueres. Oppdraget skal gis i tildelingsbrev til Politidirektoratet for 2014 og skal gjennomføres av Politihøgskolen.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Oppdraget ble gitt Politidirektoratet gjennom tildelingsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet for 2014, samt eget oppdragsbrev i januar 2014. Politidirektoratet ga i disponeringsskriv, datert 31. mars 2014, oppdraget til Politihøgskolen (PHS) og førsteamanuensis Geir Aas forestår evalueringen. Prosjektet hadde oppstart 1. august 2015.

Studien ble ferdigstilt i november 2016 og oversendt fra Politihøgskolen til Justis- og beredskapsdepartementet. Rapporten, som har tittelen «Mishandlingsbestemmelsen. En evaluering av loven mot mishandling i nære relasjoner jf. Strl. § 219 (§ 282/283)» er også distribuert fra Politidirektoratet til politidistriktene.

Rapporten kan lastes ned her:

<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2427624/mishandlingsbestemmelsen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

31. Analyse av familievoldssakene

Det skal foretas en analyse av familievoldssakene fra anmeldelse til eventuell dom. Analysen skal gjennomføres av Statistisk sentralbyrå (SSB).

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Det skal foretas en gjennomgang av saker om vold i nære relasjoner fra anmeldelse, gjennom alle ledd i straffesakskjeden, til eventuell dom. Analysen skal gjennomføres av Statistisk Sentralbyrå (SSB). Det er en målsetting for oppdraget at det skal danne grunnlaget for utvikling av en fremtidig ny SSB kriminalstatistikk over straffesakskjeden for alle typer av anmeldte lovbrudd. Prosjektet ses i sammenheng med gjennomføringen av tiltak 19 i tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og unge (2014-2017) *En god barndom varer livet ut*. Dette tiltaket innebærer en tilsvarende gjennomgang av saker om vold og seksuelle overgrep mot barn.

SSB har opprettet kontakt med forskere fra andre institusjoner som også jobber med prosjekter om vold i nære relasjoner. Det er inngått et samarbeid mellom forskere fra SSB, NOVA, NKVTS og PHS med prosjekter relatert til straffeloven § 219 og den rettslige oppfølgingen av denne bestemmelsen. SSBs oppdrag sees i sammenheng med disse øvrige prosjektene.

Det er utarbeidet en forskningsavtale mellom SSB og JD om oppdraget. Rapport eller tilsvarende publikasjon vil foreligge i løpet av 2018.

32. Statusrapport om politiets arbeid med vold i nære relasjoner

Politidirektoratet vil få i oppdrag å utarbeide statusrapport om politiets arbeid med vold i nære relasjoner hvert andre år, inkludert statistikk og trender. Første rapport skal foreligge i 2014.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Oppdraget er gitt Politidirektoratet gjennom tildelingsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet for 2014, samt eget oppdragsbrev i januar 2014. Første rapport forelå i januar 2015, og den siste ble oversendt Justis- og beredskapsdepartementet 15. februar 2017.

33. Oppfølging av evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner

Evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner skal følges opp og arbeidet i politidistriktene skal videreutvikles. Herunder skal følgende problemstillinger belyses:

- a) Samarbeidsrutiner internt i politiet og mellom politiet og andre aktører
- b) Voldsutsattes møte med politiet
- c) Informasjon til voldsutsatte om gangen i politiets behandling av saken
- d) Politiets håndtering av barn ved utrykning og samarbeid med barnevernet
- e) Eventuell tidsfrist som virkemiddel for å få ned saksbehandlingstiden i saker om vold i nære relasjoner

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Tiltaket følges opp på ulike måter. Tiltaket må ses i sammenheng med tiltak 1 i handlingsplanen og kampanjene «Kjernekar» og «Hvor lite skal du finne deg i?». Kampanjene legger vekt på å skape gode rutiner og mekanismer som gjelder samtlige oppfølgingspunkter under tiltak 33. Tiltaket må også ses i sammenheng med tiltak 44 i handlingsplanen (etableringen av Prosjekt November) samt med etableringen av

offeromsorgskontorer lokalisert hos politiet i alle 12 politidistrikt (jf. Opptrappingsplan om vold og overgrep (2017-2021) Prop. 12 S (2016-2017)).

Arbeidet mot vold i nære relasjoner har høy prioritet i politiet. Det er et uttalt mål om økt innsats for å bekjempe og redusere den alvorlige kriminaliteten. Grove integritetskrenkende saker – herunder vold i nære relasjoner – skal prioriteres. Hurtig etterforskning og irettføring, kortere saksbehandlingstid og flere oppklarte saker har fokus. Vold i nære relasjoner er et satsningsområde for politiet, jf. blant annet Riksadvokatens rundskriv.

Et viktig element i tiltak 33 er implementeringen og derigjennom bruken av risikovurderingsverktøyet SARA:SV (*Spousal Assault Risk Assessment guide: Short Version*). En gjennomgang av distriktenes rapporteringer om bruken av SARA viste et behov for en tettere oppfølging av distriktenes bruk av risikovurderingsverktøyet. Det er derfor fra 1. tertial 2017 foretatt endringer i PSV (politiets styringsverktøy) som skal gjøre distriktenes rapporteringer bedre og mer ensartet. Det er også utarbeidet en rutinebeskrivelse som skal hjelpe distriktene i rapporteringen. Distriktene skal ha kunnskap om antall saker om vold i nære relasjoner/familievold og dermed antall SARA-saker/vurderinger som skulle vært foretatt, antall SARA-vurderinger som er utført og hvilket risikonivå disse er vurdert til.

Rapporteringene fra 2017 viser at det jobbes godt i mange distrikter, men at det fortsatt gjenstår noe før full måloppnåelse. Det er til dels store interne forskjeller i de nye politidistriktene. I de nye politidistriktene innføres det ulike standardiserte funksjoner. Det antas at utviklingen vil være positiv etter hvert som man får full effekt av de nye funksjonene i de nye politidistriktene.

Det pågår et arbeid i regi av Politidirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet om etablering av rutiner for samarbeid mellom politi og barnevern ved utrykning i saker om vold i nære relasjoner. Det så langt i arbeidet ikke er identifisert områder hvor man har sett behov for regelendringer for å bedre samarbeidet.

Gjennom det pågående arbeidet utarbeides det detaljerte rutinebeskrivelser for ulike scenarioer. I tillegg legges det vekt på at barnevernet og politiet skal øke sin kunnskap om hverandre; hvilke roller man har og hvilket regelverk den enkelte etat må forholde seg til. Det legges også vekt på å øke kunnskapen om eksisterende regelverk og hvilket handlingsrom for samarbeid dette gir. I de nye politidistriktene skal det innføres ulike standardiserte funksjoner. Dette er også tiltak som vil påvirke samarbeidet mellom politi og barnevern i positiv retning.

34. Oppdatering av politiets veileder og tiltakskort

Politiets veileder og tiltakskort skal oppdateres i forbindelse med oppfølgingen av evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner, jf. tiltak 33.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

I stedet for å oppdatere veilederen i den form den har i dag, vil Politidirektoratet foreta en gjennomgang av politiets kompetanseplattform KO:DE og oppdatere og supplere plattformen med eventuell manglende informasjon. KO:DE er den valgte kanalen for kunnskapsdeling i politiet.

Arbeidet med oppdatering og kvalitetssikring av innholdet som ligger på det aktuelle området på KO:DE er i full gang. En rekke dokumenter er gjennomgått, og dette arbeidet vil fortsette i 2018 og årene som følger.

35. Fagsamling om vold i nære relasjoner

Det skal etableres årlige fagsamlinger om vold i nære relasjoner for politi og påtalemyndighet der søkelyset rettes mot ulike aspekter og utfordringer ved den strafferettslige behandlingen av saker om vold i nære relasjoner. Ansvarlige for gjennomføringen av seminarne vil være Politidirektoratet i samarbeid med Riksadvokaten og Kripos.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Oppdraget ble gitt til Kripos i tildelingsbrev for 2015. Det første nasjonale fagseminaret om vold i nære relasjoner ble avholdt 12.-13. januar 2016. Arrangementet ble avholdt i Kripos' lokaler. Programmet ble utarbeidet i samarbeid mellom Kripos, Riksadvokaten og Politidirektoratet og ulike aspekter innen både strafferettssporet og det forebyggende sporet ble tatt opp. Fagseminaret var fulltegnet med 104 deltakere.

Samlingen i 2017 (31. januar til 1. februar) ble også avholdt i Kripos sine lokaler, og tema for denne samlingen var mishandling og alvorlig vold mot barn. Som foregående år var det stor pågang fra distriktene hva gjelder deltakelse på fagdagen. Arrangementet var fulltegnet med rundt 130 deltakere.

Tilbakemeldingene/evalueringen i etterkant av arrangementene har vært svært positive både hva gjelder innhold og praktisk gjennomføring. Tilbakemeldingene viser at det er svært ønsket og anses nyttig med et nasjonalt fagseminar om vold i nære relasjoner. Seminaret synes å ha funnet en form som er hensiktsmessig.

Seminaret ble i 2018 avholdt 31. januar - 1. februar i det nye konferansesenteret til Kripos og antall deltakerplasser ble utvidet til 200. Seminaret i 2018 hadde æresrelatert vold som tema.

Samhandling i praksis. Om samarbeid og samordning (tiltak 36-45)

36. Gode modeller for samarbeid

Det skal årlig arrangeres konferanser om gode modeller for samarbeid og samordning og utdeles en samarbeids- og samordningspris. Prisen skal tildeles gode, lokalt forankrede og varige samarbeidsprosjekter som har som mål å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Justis- og beredskapsdepartementet har gjennomført konferanser om gode modeller for samarbeid og samordning årlig siden 2012. Konferansen for 2017 ble gjennomført 5. desember i Tromsø, i samarbeid med Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) Nord. Konferansen hadde rundt 200 deltakere fra kommuner, statlige etater og frivillige organisasjoner. Hensikten med konferansen er å bidra til bedre samarbeid og samordning lokalt i arbeidet mot vold i nære relasjoner gjennom å vise fram gode modeller for samarbeid.

Konferansen om samarbeid og samordning høsten 2018 planlegges avholdt 5. desember i Bergen. RVTS Vest vil stå for gjennomføringen av konferansen.

I tilknytning til konferansen deles det ut en samarbeids- og samordningspris. Prisen deles ut av politisk ledelse i Justis- og beredskapsdepartementet og skal gå til gode og varige lokale samarbeidsprosjekter, hvis formål er å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner.

I 2017 ble prisen tildelt Mossregionen og Krisesenteret i Moss. Begrunnelsen for pristildelingen var som følger:

«Med Krisesenteret i Moss som koordinator for arbeidet har Mossregionen, det vil si kommunene Våler, Rygge, Råde og Moss, laget en handlingsplan mot vold i nære relasjoner – «Sammen mot vold». Dette er en praktisk plan med 46 tiltak som favner over en lang rekke aktiviteter. Blant annet er det utarbeidet tiltakskort for voksne og barn, brosjyrer, plakater og en egen nettside for kommunene som har fått navnet utenvold.no. Det arrangeres fagkonferanser, og undervisning om vold har blitt en del av skolens årshjul. Samarbeidsavtaler, hospitering og anonyme drøftelser er også en del av arbeidet som er satt i gang. Planen er godt forankret i ledelsen i kommunene og Moss krisesenter har fått en tydelig rolle som kompetansesenter med et koordinerende ansvar.

Mossregionen og Krisesenteret i Moss får prisen fordi handlingsplanen for Mossregionen med tilknyttede tiltak er et svært godt og omfattende program som treffer bredt - både når det gjelder tjenesteapparatets involvering og hvem som nås i befolkningen. Planen er godt

koordinert og involverer alle relevante instanser. Det jobbes bredt innenfor alle relevante sektorer. Betydningen av at vold og overgrep er inne som en del av undervisningen i skolen blir særlig fremhevet.

Arbeidet som gjøres i Mossregionen framhever krisesentrenes viktige rolle i den helhetlige innsatsen i kommunene. Ikke bare har kommunene en lovfestet plikt til å ha et krisesentertilbud, men krisesentrene har en helt særskilt kompetanse på dette feltet som det er viktig at kommunen tar i bruk i sitt helhetlige arbeid for å forebygge og bekjempe vold og overgrep.»

Prisen har vært delt ut fem ganger før. Her er oversikt over tidligere vinnere:

2016:

Konsultasjonsteamene i region vest fordi de representerer gode, virksomme og varige lavterskeltilbud som er lokalt forankret og som har som hovedmålsetting å forebygge, bekjempe og gi faglig veiledning i saker som omhandler vold og seksuelle overgrep.

2015:

Stjørdal kommune for arbeidet med en konkret, lett operasjonaliserbar og helhetlig handlingsplan mot vold i nære relasjoner, i samarbeid med blant annet politiet.

2014:

Kommunene Fet, Sørumsund og Aurskog-Høland for interkommunalt samarbeid og handlingsplan mot vold i nære relasjoner, og Birkenes kommune for sitt arbeid med en bredt forankret handlingsplan for perioden 2014-2017 og en veileder for arbeidet mot vold i nære relasjoner.

2013:

Incestsenteret i Vestfold for sitt mangeårige bidrag til arbeidet mot incest og samarbeidet som er inngått med kommuner og skoler i Vestfold for å nå ut til skolelever og foreldre med undervisning om incest og seksuelle overgrep, og Øst-Finnmark politidistrikt og familievoldskoordinator Lilja Skljárová Hansen for kampanjen «Leker med ilden».

2012:

Drammen kommune for prosjektet «Vold i nære relasjoner – æresrelatert vold i Drammen», og Stovner politistasjon og Vestfold politidistrikt for arbeidet med risikovurderingsverktøyet *Spousal Assault Risk Assessment (SARA)*.

De fem regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) spiller en viktig rolle i tverretattlig samarbeid og samordning i regionene. RVTSenes rolle i etableringen av gode samarbeidsformer i arbeidet mot vold i nære relasjoner, skal tydeliggjøres i tilskuddsbrevene til RVTSene for 2014 .

Ansvarlig: HOD, BLD, JD
Gjennomføring: 2014

STATUS:

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) sin rolle i etableringen av gode samarbeidsformer i arbeidet mot vold i nære relasjoner vektlegges i sentrenes tilskuddsbrev fra Helsedirektoratet. Fra 2017 er RVTSenes ansvar for å bidra til lokalt og regionalt samarbeid og samordning av voldsarbeidet nedfelt i ny Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021). RVTSenes årsrapporter viser at flerfaglig, tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid står sentralt i alle de fem sentrenes arbeid med kompetanseheving.

38. Kommunale handlingsplaner

Det utarbeides en webbasert veileder for utvikling av kommunale handlingsplaner som et hjelpemiddel for utarbeidelse av kommunale handlingsplaner. Kommunene skal fortsatt oppfordres til å utarbeide kommunale eller interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Planene bør også inkludere tiltak mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. RVTSenes rolle i dette arbeidet skal styrkes og tydeliggjøres. Kommunenes utarbeidelse og bruk av kommunale handlingsplaner skal kartlegges.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD
Gjennomføring: 2014-2017

Web-basert veileder for utvikling av kommunale handlingsplaner er utarbeidet av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet. Veilederen er tilgjengelig her:

<https://www.nkvts.no/sites/komplan/Sider/default.aspx>

Omfanget av utviklede kommunale handlingsplaner ble kartlagt av SINTEF på oppdrag fra Helsedirektoratet t.o.m. 2015 (IS-24/8-rapportering): Kommunalt psykisk helse- og rusarbeid 2015: Årsverk, kompetanse og innhold i tjenestene:

<https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1117/IS%20-24-8-Kommunalt-psykisk-helse-og-rusarbeid-2015.pdf>

Informasjon om hvor mange kommuner som har en politisk vedtatt plan mot vold i nære relasjoner blir i det videre innhentet via nytt KOSTRA-skjema. Det ble 2016 utviklet og ferdigstilt et eget KOSTRA-skjema for årlig innhenting av opplysninger om kommunenes arbeid knyttet til oppfylging av Krisesenterlova (jf. tiltak 14). Det nye skjemaet inneholder blant annet spørsmål om kommunen har en politisk vedtatt plan for arbeid mot vold i nære relasjoner, om den har utnevnt noen med koordineringsansvar for arbeidet mot vold i nære relasjoner, og hvilke av kommunens tjenester som har et formalisert samarbeid med kommunens krisesentertilbud om helhetlig oppfølging av brukerne (jf. §§ 1 og 4 i Krisesenterlova). Tall innhentet for 2017 for KOSTRA-området *krisesenter/vold i nære relasjoner*, viste at 222 kommuner hadde en politisk vedtatt plan for arbeid mot vold i nære relasjoner. Av de 222 kommunene hadde 130 kommuner en egen plan, mens 92 kommuner hadde utarbeidet en plan i samarbeid med andre kommuner (interkommunal plan).

Kartleggingen fra 2015 viser at 35 prosent av kommunene hadde en aktiv handlingsplan for håndtering av vold i nære relasjoner. Dette representerte en betydelig økning fra det foregående året, hvor det var én av fem kommuner som hadde en aktiv handlingsplan. De fleste storkommunene (50 000 innbyggere eller mer) hadde i 2015 en aktiv handlingsplan (79 prosent). Av kommuner med en aktiv handlingsplan, hadde tilnærmet alle benyttet veilederen for utvikling av handlingsplaner (97 prosent).

RVTSene arbeider aktivt med å støtte kommuner i deres utvikling av handlingsplaner. Sentrene legger særlig vekt på at handlingsplanene bør ha et livsløpsperspektiv og inkludere tiltak mot vold mot eldre. Videre fokuseres det på iverksetting i kommunen av planene som utarbeides. Fra 2018 knyttes sentrenes videre innsats for utvikling av gode handlingsplaner til ny Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021) hvor det understrekes at RVTSene i større grad skal bidra til lokalt og regionalt samarbeid og samordning av voldsarbeidet. Her er kommunale handlingsplaner viktige verktøy.

NKVTS har i 2017 justert og oppgradert den nettbaserte veilederen for utvikling av kommunale handlingsplaner. Justis- og beredskapsdepartementet ga i 2017 NKVTS i oppdrag å se på kommunenes bruk og nytta av kommunale handlingsplaner, samt hvordan de har gått frem for å lage slike planer. NKVTS vil også se på kommuner som ikke har en handlingsplan, og hva som er grunnen til det, samt hva kommunene vil trenge for å utvikle en slik plan. Prosjektet skal slutføres i løpet av 2018.

39. SLT og Politiråd

Politiet skal ta initiativ til lokalt samarbeid om forebygging av vold i nære relasjoner gjennom politirådene. Det skal videre stimuleres til at vold i nære relasjoner settes på dagsorden via samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT). Det er viktig at aktørene i det forebyggende arbeidet i størst mulig grad gjør den kunnskap de besitter tilgjengelig for sine samarbeidspartnere.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD

Gjennomføring:	2014
----------------	------

STATUS:

Politiet har etablert et politirådssamarbeid med alle landets kommuner. Videre har alle kommuner, som et ledd i gjennomføringen av nærpolitireformen, blitt tildelt en egen fast politikontakt. En av oppgavene til politikontakten er å bistå i politirådssamarbeidet med den enkelte kommune. Ordningen med politiråd er forankret i instruks fra Politidirektoratet. Den er frivillig for kommunene, men har likevel fått landsdekkende omfang.

Evalueringen av politirådene (Rambøll 2014) viste at politirådene er en god arena for kriminalitetsforebyggende samarbeid mellom politi og kommune og at de bidrar til å styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet lokalt. Det ble pekt på en del forbedringspunkter som det har vært arbeidet videre med, blant annet gjennom tiltak som del av nærpolitireformen. Evalueringen viste videre at flere politiråd har hatt temaet vold i nære relasjoner på agendaen og at mange ønsket å ha mer fokus på dette temaet.

Arbeidet med å styrke politirådene fortsetter. Politiråd og politikontakter er en sentral funksjon i gjennomføringen av nærpolitireformen. Det arbeides for å inngå skriftlige avtaler med alle kommuner og for å styrke kvaliteten i samarbeidet. Politidirektoratet har, i dialog med Kommunesektorens organisasjon KS, utarbeidet en veileder for evaluering av politirådene til bruk i den enkelte kommune. Denne skal bidra til å styrke samarbeidet, øke potensiale i og nytteverdien av det enkelte politiråd. Veiledningen er sendt politidistriktene (høst 2016) for iverksetting av egevaluering. Det rapporteres fra Politidirektoratet at mange politidistrikter og kommuner har tatt i bruk dette verktøyet.

For å styrke samarbeidet mellom politi, kommune og også næringsliv og frivillige aktører er det iverksatt et pilotprosjekt i to politidistrikter for å prøve ut samarbeidsmodeller innenfor rammen av politiråd.

Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) er etablert i nærmere halvparten av landets kommuner. SLT er i hovedsak knyttet til forebygging blant barn og unge. Ordningen er frivillig for kommunene. Justis- og beredskapsdepartementet har videreført ordning med tilskudd til etablering og videreføring av SLT i kommunene. Ordningen forvaltes av Sekretariatet ved konfliktrådene, Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging.

40. Individuell plan

Voldens omfattende konsekvenser innebærer at en del voldsutsatte trenger hjelp fra flere tjenester. Individuell plan kan være et virkemiddel for å sikre at voldsutsatte får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset hjelpetilbud. Det vises til regelverk om individuell plan og koordinator som er omtalt i Meld. St. 15 (2012-2013) om vold i nære relasjoner, kapittel 10.5.

Tilbud om tjenester etter Krisesenterlova kan inngå som ledd i samordning av individuell plan etter annen lovgivning. Erfaringer med bruk av individuell plan for personer utsatt for vold i nære relasjoner skal kartlegges, blant annet gjennom evalueringen av kommunenes implementering av krisesenterlova.

Ansvarlig: BLD, KMD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Individuell plan kan være et virkemiddel for å sikre at voldsutsatte får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset hjelpetilbud. Tilbud om tjenester etter krisesenterloven kan inngå som ledd i samordning av individuell plan etter annen lovgivning (§ 4). Retten til individuell plan er hjemlet både i helse- og omsorgslovgivningen, arbeids- og velferdslovgivningen og barnevernloven.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har laget en oversikt over gjeldende lovverk på området og kartlagt dokumenterte erfaringer med bruk av individuell plan. Kartleggingen viser at det ikke foreligger dokumenterte erfaringer som omfatter voldsutsatte. Direktoratet gjennomførte i 2016/17 en utprøving av individuell plan, integrert i: 1) Videreutvikling av det nasjonale bo- og støttetilbudet for unge over 18 år utsatt for tvangsekteskap og æresrelatert vold og 2) Utviklingsprosjekter for å styrke krisesentertilbudet for særlig utsatte grupper (jf. tiltak 14 og 17). Arbeidet har møtt flere utfordringer. Bo- og støttetilbudene rapporterer om problemer med å få kommuner til å ville bruke individuell plan for denne målgruppen. Det har vist seg vanskelig å få brukere i det tilrettelagte krisesentertilbudet for særlig utsatte. Ved nærmere kontakt med krisesentre som oppgir at de bruker individuell plan, viser det seg at dette i realiteten er interne oppfølgingsplaner, ikke lov hjemlet individuell plan. Bufdir ser derfor behov for videre utprøving, forankret nærmere praksisfeltet. Direktoratet har også innhentet brukernes erfaringer med krisesentertilbudet. Resultatene viser at utfordringer knyttet til hjelp fra andre tjenester har store konsekvenser for den enkelte bruker.

Rapporten ferdigstilles sommeren 2018, når brukerstatistikken fra 2017 foreligger. Rapporten vil omfatte anbefalinger for hvordan individuell plan på ulike måter kan integreres i oppfølgingen av voldsutsatte som har behov for langvarige og koordinerte tjenester.

41. Forum for samarbeid mellom frivillige organisasjoner og nasjonale myndigheter

Det skal etableres et forum for frivillige organisasjoner og nasjonale myndigheter for å styrke samarbeidet mellom myndigheter og organisasjoner i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Forumet skal møtes to-tre ganger i året og vil ledes av Justis- og beredskapsdepartementet.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Siden våren 2014 er det arrangert seks møter i forum for samarbeid mellom nasjonale myndigheter og frivillige organisasjoner i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Møtene ledes av statssekretær i Justis- og beredskapsdepartementet. Til stede på møtene er rundt 40 deltakere fra frivillige organisasjoner, fagmiljøer, departementer og direktorater. Det foreløpig siste møtet ble avholdt 9. mai 2017. Neste møte planlegges avholdt i februar 2018.

Forumet skal bidra til å videreutvikle og styrke det faglige nettverket på feltet vold i nære relasjoner mellom statlige myndigheter, ulike fagmiljøer og organisasjoner. På forumsmøtene understrekes viktigheten av at alle gode krefter trekker i samme retning. De frivillige organisasjonene utgjør et viktig supplement til de offentlige tjenestene og kan i mange tilfeller tilby andre løsninger og kvaliteter enn det offentlige hjelpeapparatet kan.

På det første møtet i forumet presenterte Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), resultater fra sin undersøkelse om vold og voldtekt fra februar 2014. Undersøkelsen viser at alvorlig fysisk vold og grove seksuelle overgrep rammer en betydelig del av befolkningen i Norge, og starter for mange i tidlig barnealder. Kvinner er langt mer utsatt for seksuelle overgrep enn menn. Kvinner har også en større totalbelastning av vold og overgrep. Se for øvrig status for tiltak 7 i handlingsplanen.

Hvordan å sikre hjelp og beskyttelse til særlig sårbare grupper var tema for den andre møtet i forumet. Det ble i særlig grad fokusert på voldsutsatte kvinner i aktiv rus og voldsutsatte kvinner med minoritetsbakgrunn. Innledere på møtet var representanter for Vest-Agder Krisesenter og Kirkens bymisjon i Kristiansand om etableringen av trygg og midlertidig botilbud for voldsutsatte kvinner i aktiv rus, prosjektleder for prosjektet «Krisesentertilbud for voldsutsatte kvinner med tilleggsproblematikk» om behov og dilemmaer i arbeidet med voldsutsatte kvinner i aktiv rus, MiRA Ressurscenter for minoritetskvinner og Somalisk Kvinneforening om voldsutsatte kvinner med minoritetsbakgrunn – behov, utfordringer og gode løsninger.

På det tredje møtet i forumet var hjelp og beskyttelse til særlig sårbare grupper igjen tema for forumsmøtet, nå med fokus på eldre og personer med nedsatt funksjonsevne som utsettes for vold i nære relasjoner. Vern for eldre i Oslo og NKVTS innledet om temaet eldre utsatt for vold i nære relasjoner, mens NOVA holdt et innlegg om personer med nedsatt funksjonsevne utsatt for vold og overgrep. I tillegg presenterte NKVTS arbeidet med å etablere en ny nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt (jf. tiltak 18a) og Kripos presenterte den politiets kommende kampanje om vold i nære relasjoner «Hvor lite skal du finne deg i?» (jf. tiltak 1).

Det fjerde møtet i forumet fant sted 14. desember 2015. Temaet for møtet var forebygging av vold i nære relasjoner. Incestsenteret i Vestfold presenterte sitt nye undervisningsopplegg for femåringer i barnehagen, Reform – ressurscenter for menn presenterte prosjektet «Stopp kjærestevolden» som er et undervisningsopplegg tilpasset konfirmanter, mens Alternativ til vold presenterte «Si det som det er!» - et undervisningsopplegg om vold i nære relasjoner for ungdomsskoleelever (se <http://www.stoppvold.no/>). I tillegg informerte MiRA-Senteret om

sin nye rapport om forebygging av vold i et minoritetsperspektiv og Krisesenteret i Vestfold om utviklingen av pilotprosjektet «SARA for barn» - en videreutvikling av risikovurderingsverktøyet SARA (*Spousal assault risk assessment guide*) til også å omfatte barns situasjon.

Det femte møtet fant sted 18. oktober 2016. Temaet for møtet var offeromsorg, og innleggene omhandlet krisesentrenes rolle i reetableringsfasen (ved Indre Østfold krisesenter), incestsentrenes støttetilbud og samarbeid med øvrige aktører (ved FMSO/SMISO Telemark), offeromsorgen i skjæringspunktet mellom politi og øvrig hjelpeapparat (ved Prosjekt November) samt støtte gjennom rettsprosessen (ved Røde Kors vitnestøtte).

På det sjette møtet 9. mai 2017 var det de frivillige organisasjonene sin rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner som sto i fokus. MiRA-senteret, JURK, Norske kvinner sanitetsforening (NKS) og Reform – ressurscenter for menn innledet til diskusjoner rundt spørsmålene; *Hvordan er det å være frivillig på dette feltet i Norge i dag? Hva kan gjøres for å styrke de frivilliges posisjon? Hvor er det huller i støtteapparatet og hvor kan de frivillige bidra i større grad?* På forumsmøtet 9. mai ble også Europarådets konvensjon om vold mot kvinner og vold i nære relasjoner tematisert. Krisesentersekretariatet holdt et innlegg om hvordan de frivillige organisasjonene i Norge kan gjøre bruk av Europarådskonvensjonen i sitt arbeid.

Det foreløpig siste møtet ble avholdt 27. februar 2018. Her var tema Støttesentrene for kriminalitetsutsatte som ble etablert 2018 – ett i hvert av de 12 politidistriktene. Fokus var på støttesentrenes mandat og arbeidsform, og på hvordan de frivillige organisasjonene kan samarbeide med støttesentrene. Øvrige temaer for møtet var tilbudet til unge voldsutsatte og avvergeplikten (straffeloven § 196). Neste møte avholdes høsten 2018.

42. Tilskuddsordning for arbeid mot vold i nære relasjoner

Det skal opprettes en tilskuddsordning blant annet for frivillige organisasjoner. Tilskuddet vil lyses ut første gang for 2014 med søknadsfrist i januar 2014. Tilskuddsordningen skal sees i sammenheng med øvrige tilskuddordninger på området.

Ansvarlig: JD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

Det ble i 2014 opprettet en tilskuddordning på tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Ordningen ble styrket med 2,5 millioner fra 2015 slik at til sammen 11,6 millioner kroner ble lyst ut i januar 2016. Tilskuddsmidlene for 2017 (11 790 000 kroner) ble lyst ut 3. februar med søknadsfrist 3. mars 2017. 39 ulike tiltak mottok tilskudd i 2017. Fra 2017 er det Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging som forvalter tilskuddsordningen.

43. Taushetsplikt, opplysningsplikt, opplysningsrett og avvergeplikt

Det skal iverksettes tiltak for å påse at taushetsplikten ikke er til hinder for et godt samarbeid mellom ulike instanser i arbeidet mot vold i nære relasjoner, samt legge til rette for at opplysningsplikten til barnevernet og avvergeplikten oppfylles. To arbeidsgrupper, ledet av henholdsvis Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet skal følge opp NOVAs rapport «*Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. Regelkunnskap og praksis*» fra april 2013. Resultatene fra disse to arbeidsgruppene vil utgjøre en del av grunnlaget for tiltakene som skal iverksettes rundt samarbeid om saker om vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

Tiltaket er konkretisert i regjeringens tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017) *En god barndom varer livet ut*. Arbeidet knyttet til bestemmelser om taushetsplikt og opplysningsplikt i forvaltningen skal følges opp. Målet er å komme frem til en entydig forståelse som kan erstatte eksisterende veiledere og eventuelt føre til endringer i gjeldende bestemmelser.

Justis- og beredskapsdepartementet har på trappene en enkeltpersonsutredning som skal resultere i et utkast til en tverrsektoriell, praktisk anlagt og autoritativ veileder som skal gi en felles forståelse av regelverket om taushetsplikt og informasjonsutveksling i forvaltningen. Et særlig viktig moment i arbeidet skal være å få slått tydelig fast når det foreligger plikt eller rett til å gi opplysninger til politiet eller andre myndigheter. Arbeidet skal ta utgangspunkt i eksisterende regelverk om taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett i forvaltningsloven og sektorregelverket. Dersom det i forbindelse med utredningen avdekkes utilsiktede forskjeller mellom regler, problemer knyttet til ulik utforming av regler som er ment å ha samme innhold, unødige kompliserte utformede regler eller liknende problemer, må dette påpekes, og det skal lanseres forslag til hvordan det kan løses. Et alternativ er her lov- og forskriftsendringer.

44. Etablering av «Karin» (barnehus for voksne) som prøveprosjekt

Et samarbeidsprosjekt tilsvarende Karin i Malmø, der politi og tjenesteapparat gir bistand til voldsutsatte i samme lokalitet, skal prøves ut. Prøveprosjektet skal etableres på Stovner i Oslo og skal starte opp høsten 2014. Prosjektperioden er tre år fra etablering.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Justis- og beredskapsdepartementet har gitt Politidirektoratet i oppdrag å etablere et samarbeidsprosjekt der politi og øvrig tjenesteapparat samlokaliseres etter modell fra tilsvarende prosjekt «Karin» i Malmø. Prosjektets overordnede mål er å gi et bedre, mer helhetlig og samordnet tilbud til kvinner og menn utsatt for vold i nære relasjoner.

Det treårige prøveprosjektet, som har fått navnet «Prosjekt November», er etablert på Stovner politistasjon i Oslo politidistrikt. Prosjektet skal legge til rette for:

- At politiet og det øvrige tjenesteapparatet gir bistand til utsatte for vold i nære relasjoner i samme lokalitet
- Bedre oppfølging av utsatte/pårørende i saker om vold i nære relasjoner
- Bedre sammenheng i oppfølgingen av utsatte for vold i nære relasjoner, voldsutsattes barn og utøvere av vold i nære relasjoner
- Bedre rådgivning og informasjon om selve prosessen
- Bedre lokal samordning og samarbeid mellom politi og øvrig tjenesteapparat i saker om vold i nære relasjoner og dermed redusere belastningen for utsatte og pårørende
- Bedre sikkerhet for utsatte og bidra til å forebygge/ redusere risiko for nye voldshandlinger

Prosjekt November ble åpnet av justis- og beredskapsministeren 12. november 2015 i nye lokaler spesielt tilrettelagt for prøveprosjektet. Det er ansatt en politifaglig leder, en sosialfaglig leder, en klinisk sosionom, en sosionom og to politianalytikere i prosjektet. Pilotprosjektet vil utarbeide metodikk som er uavhengig av prosjektets steds plassering på Stovner politistasjon slik at metodikken kan benyttes i andre kommuner og politidistrikt.

Prosjektet har vært i aktivt arbeid med samtlige ansatte på plass siden 4. januar 2016. Det er etablert en samhandlingsrutine med Familievoldsavsnittet på Stovner Politistasjon. Prosjekt November samarbeider med en fast etterforskergruppe bestående av syv etterforskere, én førstebetjent og to jurister. Saker drøftes ved oppstart, og håndteres/gjennomføres så langt det er mulig i Prosjekt Novembers lokaler. Prosjekt November tar i hver sak det fulle ansvar for støtte, stabilisering, oppfølging og sikkerhet rundt den utsatte. I tillegg har prosjektet jobbet bevisst opp mot voldsutøver i flere saker, for å skaffe erfaring i betydningen av dette arbeidet.

Prosjektets tverretatlig arbeid har bestått av dialog og kontakt med aktuelle aktører i hjelpeapparatet knyttet til hver enkelt sak. Samarbeidet har i hovedsak foregått per telefon/brev. I enkelte tilfeller har ansatte i Prosjekt November fulgt brukeren til riktig instans, og bidratt til ivaretagelsen av brukerens rettigheter til praktisk, økonomisk og juridisk hjelp.

Prosjektet har god dialog med andre i hjelpeapparatet knyttet til konkrete saker prosjektet jobber med. Det har vist seg utfordrende å få til en modell der samarbeidende etater bistår med sine tjenester i prosjektets lokaler. Dette er knyttet til forankring og forståelse av mandat og finansiering av tjenestene.

Prosjektet følgeevalueres av NOVA som en del av forskningsprogrammet om vold i nære relasjoner, finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet, jf. tiltak 11.

Prosjektets effekt på politiets overordnede målsettinger

Politiets overordnede samfunnsoppdrag er å beskytte utsatte for vold, samt avdekke antatte store mørketall. Politiet arbeider for å få flere anmeldte saker, kortere saksbehandlingstid, høyere oppklaringsprosent og flere tiltaler/dommer. Prosjekt November har så langt vist seg å bidra til at etterforskningen i familievoldssakene blir mer effektiv, etter som prosjektet tar over en del arbeidsoppgaver som tidligere ble håndtert av etterforsker. Prosjektet ser også ut til ha effekt på saksbehandlingstiden, da prosjektet med sin tunge ressurs kan gå inn i en tidlig fase, og kjøre flere arbeidsprosesser parallelt hva gjelder risikovurdering/håndtering samt anbefaling/henvisning til klinisk behandling, oppfølging, stabilisering med mer. Alt dette til sammen vil også føre til en bedre oppfølging av, og sikkerhet for, den utsatte.

Prosjekt November ønsker i større grad å bidra inn i arbeidet med å redusere mørketallene, for å yte mer og bedre hjelp til de som trenger det samt sørge for at flere saker blir anmeldt. Prosjektet er derfor i gang med å jobbe aktivt med saker som ikke er anmeldt, men som ligger i politiets system som bekymringsmelding/henvendelse i PO (politioperativt system). Målet er å kunne nå flere med viktig informasjon om rettigheter og muligheter og derigjennom kunne gi rett veiledning videre i forhold til straffesak og/eller øvrig hjelpeapparat.

Forebygging av gjentatt partnervold er en viktig oppgave for politiet. Prosjektet ivaretar dette gjennom en systematisk bruk av ulike risikovurderingsverktøy tilpasset den enkelte sak. Arbeid med voldsutøver er viktig i denne forbindelsen. Oppfølging og hjelp til utøver er viktig i den aktuelle saken for å bryte voldssirkelen og hjelpe den utsatte til å kunne leve et liv uten vold. Arbeid med utøver er også viktig i et langsiktig perspektiv med tanke på forebygging av nye voldshandlinger også mot andre personer.

Status for prosjektet per 1. mai 2017

Prosjektgruppen fungerer godt. Arbeidet kan grovt inndeles i to; de som jobber primært opp mot trusselutsatt og de som jobber primært opp mot trusselutøver. Prosjektet har nå god erfaring med en kombinasjon av politifaglig og helsefaglig perspektiv i alle saker.

Per 1. mai 2017 (1. tertial) hadde prosjektet gjennomført 200 brukersamtaler, inkludert kartleggingssamtaler, parsamtaler mv. Det er gjennomført en rekke samordningsmøter. Det er i første tertial 2017 registrert 47 nye «klienter» og det er foretatt 17 SARA-vurderinger i regi av prosjektet (jf. tiltak 33). Saken som prosjektet arbeider med er svært (ressurs)krevende. Det gjennomføres mellom 2 og 12 samtaler og gjennomføres ett eller flere koordineringsmøter per sak.

Interne rutiner er utarbeidet og skriftliggjort og saksbehandlings- og prosjektstyringsverktøy er implementert. Prosjektet har fokus på notoritet og dokumentasjon i alle saker. Det meldes om gode samarbeidsrutiner internt, spesielt i saker der barn er involvert.

Prosjektet har arbeidet mye med å få på plass avtaler for kontaktpunkt og rutiner for samarbeid. Det har blant annet vært arbeidet opp mot utlendingsforvaltningen, domstolsadministrasjonen, vitnestøtte og Oslo tingrett, barneverntjenesten og Statens barnehus Oslo. Samarbeidsavtaler med enkelte eksterne aktører er på plass, mens andre er under arbeid. Prosjektet har et utstrakt tverrfaglig samarbeid (UDI/UNE/Politiets utlendingsenhet, fastleger, DPS, legevakt, Vern for eldre, samtlige barneverntjenester m.fl.).

Videre har det vært arbeidet med metodeutvikling knyttet til voldsutøver, sikkerhet for barn med mer, med avstemming opp mot andre aktører som for eksempel Alternativ til vold, sinnemestringsmodellen Brøset, Grorud DPS og Helse Sør-Øst.

Prosjekt November har også hatt en god del utadrettet virksomhet. Nyhets-, og medieoppslag, lokale og nasjonale reportasjer og (fag)artikler samt oppmerksomhet i forbindelse med markeringen av ett års drift. I tillegg har prosjektet holdt en rekke foredrag og arbeidet har blitt presentert for ulike etater og samarbeidspartnere.

Det arbeides fortsatt med utvidelse av lokalene for å bedre situasjonen i forhold til eksterne samarbeidsaktører.

Politidirektoratet følger prosjektet gjennom tett dialog med Oslo politidistrikt og møter i styringsgruppen for prosjektet. I tillegg følges evalueres prosjektet av forskningsinstituttet NOVA gjennom forskningsprogram om vold i nære relasjoner.

45. Nordisk og Europeisk samarbeid

Det nordiske og europeiske samarbeidet rundt arbeidet mot vold i nære relasjoner skal videreutvikles blant annet gjennom Nordisk ministerråd og EØS finansieringsordningen.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Nordisk ministerråd

Gjennom et nordisk samarbeid på administrativt nivå ble det utarbeidet en rapport med oversikt over erfaringer med sikkerhetsvurderingsverktøy i de nordiske landene. Rapporten, som ble ferdigstilt i mars 2014, kan lastes ned her:

<http://www.norden.org/no/publikasjoner/publikasjoner/2014-521>

Det nordiske ministerrådets samarbeidsprogram for nordisk likestillingssamarbeid har to overgripende tema i årene 2015-2018, hvorav ett er velferd og innovasjon. Innenfor rammen av dette temaet har alle de nordiske landene, inkludert Færøyene, Grønland og Åland, nulltoleranse som mål når det gjelder kjønnsbasert vold. Kampen mot vold mot kvinner og vold i nære relasjoner er en sentral del av det nordiske samarbeidet for likestilling.

I juli 2011 ble Europarådets konvensjon om å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner vedtatt. Konvensjonen, som har fått navnet Istanbulkonvensjonen, er undertegnet av alle de nordiske landene. Sverige, Danmark, Norge og Finland har ratifisert konvensjonen.

Under Norges ordførerperiode i Nordisk Ministerråd ble prosjektet «De nordiske landenes implementering av Istanbulkonvensjonen» gjennomført. Formålet med prosjektet var å utrede de nordiske landenes implementering av et utvalg paragrafer/forpliktelser i Istanbulkonvensjonen for å lære av hverandres arbeid, utvikle og forbedre innsatsen. KUN har ledet prosjektet på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Som en del av dette prosjektet ble det i juni 2017 avholdt et nordisk arbeidsseminar i København med formål å dele gode erfaringer og drøfte utfordringer. Prosjektet ble avsluttet med en nordisk konferanse i Oslo 8. mars 2018. Her ble prosjektrapporten «*The Istanbul Convention. The Nordic Way*» presentert. Rapporten er utarbeidet av KUN, basert på materiale innsamlet fra de nordiske landene, inkludert Færøyene, Grønland og Åland. Hovedformålet med rapporten er å kast lys over det arbeidet som per i dag gjøres i de nordiske landene når det gjelder vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, slik at vi kan lære av hverandre. Rapporten kan lastes ned her: http://www.kun.no/uploads/7/2/2/3/72237499/stubberud_hovde_and_aarbakke_-_the_istanbul_convention_the_nordic_way_2018.pdf

Norge har også under formannskapet i Nordisk Ministerråd den 21. juni 2017 arrangert en Nordisk konferanse om hatefulle ytringer i Stavanger. Temaet var kunnskap om og erfaringer fra arbeid mot hatefulle ytringer, med særlig fokus på kjønnsbaserte hatefulle ytringer og ungdomsperspektivet. Målgruppen er myndigheter, forskere, eksperter og sivilt samfunn fra og utenfor Norden, for å diskutere hvordan vi kan motarbeide hatefulle ytringer.

Alternativ til vold (ATV) arrangerte i 2017 en nordisk konferanse om vold i nære relasjoner. Bufdir støttet denne konferansen og arrangerte en pre-konferanse som et ledd i Norbuksamarbeidet. På denne pre-konferansen inviterte Bufdir nordiske myndigheter med ansvar for forebygging og avhjelping av vold mot barn og unge. Temaene var styrker og svakheter i hvordan sentrale myndigheter i Norden arbeider med vold og overgrep. Hva er likt/ulikt og hvilke følger får dette? Hvordan arbeider myndigheter på fylkes-/regionsnivå og på kommunalt nivå med vold, og hva kan vi lære til eget samarbeid med samme nivå i andre nordiske land?

EØS-midlene

EØS-midlene er Norges bidrag til sosial og økonomisk utjevning i Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS). Støtten skal også styrke forbindelsene og samarbeidet mellom Norge og mottakerlandene. Nærmere informasjon om EØS-programmet kan hentes her: <http://www.regjeringen.no/nb/sub/europaportalen/eos-midlene.html?contentid=685567&id=684349>

Likestillingsombudet

Flere norske etater og instanser har og har hatt en rolle i EØS-programmene. Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) har vært programpartner og Justis- og beredskapsdepartementet har deltatt i en rådgivende funksjon innenfor programområdet likestilling i Spania. Informasjon om programmet kan lastes ned her:

<http://eeagrants.org/Partnerships/Donor-programme-partners/Norwegian-Equality-and-Anti-discrimination-Ombud>.

Helsesektoren

Helsedirektoratet er Donor Program Partner i Estland og Slovakia, og yter teknisk og strategisk bistand til programoperatørene i disse landene. For informasjon om prosjektene:

<http://eeagrants.org/Partnerships/Donor-programme-partners/Norwegian-Directorate-of-Health>

Programmet for den utgående programperioden er avsluttet i Estland. En ny *Memorandum of Understanding* (MoU) for neste programperiode (2014-2021) ble signert i mai 2017.

Helsedirektoratet skal være Donor Program Partner sammen med Folkehelseinstituttet i det nye programmet som heter Local Development and Poverty Reduction og inkluderer programområdene PA 10 Local Development and Poverty Reduction, PA 4 Work life balance, PA 6 European Public Health Challenges, PA 8 Children and Youth at Risk, PA 9 Youth participation in the Labour Market, PA 22 Domestic and Gender-based Violence, PA 14 Cultural Entrepreneurship, Cultural Heritage and Cultural Cooperation, PA 16 Good Governance, Accountable Institutions, Transparency.

I Slovakia har man signert en ny MoU for perioden 2014-2021 og det arbeides med å definere innholdet i det nye programmet gjennom concept note. Det har vært betydelig aktivitet i programmene i Estland og Slovakia og mange av prosjektene har norsk partner.

Helsedirektoratets bidrag i 2017 har vært å gi råd og innspill de concept note i landene og å arbeid for å finne potensielle nye partnere til prosjektene i den nye programperioden.

Justissektoren

I forrige programperiode inngikk Politidirektoratet samarbeid med henholdsvis rumensk og litauisk politi på fagområdet vold i nære relasjoner. I Romania var Politidirektoratet programpartner sammen med Europarådet. Sistnevnte stod i hovedsak for aktiviteter som har rettet seg mot personell i domstoler og påtalemyndigheten i landet, mens Politidirektoratet hadde fokus på politisiden.

Norsk polititjenestepersonell med solid fagkompetanse har deltatt sammen med representanter fra Politidirektoratet i de ulike fellesaktivitetene i begge land. Det har blant annet vært avviklet flere gjensidige studiebesøk, diverse workshops, utvikling av undervisningsmateriale samt opplæring av henholdsvis litauiske og rumenske politiinstruktører.

Politidirektoratet ser det som nyttig å dele «best practice» med andre europeiske land på fagområdet. I tillegg til representanter fra Politidirektoratet deltar også norsk polititjenestepersonell med solid fagkompetanse i prosjektene. Politidirektoratets samarbeid

under inneværende periode av EØS-finansieringsordningene avsluttes i løpet av 2017 da finansieringsperioden går mot slutten.

For mer informasjon om disse prosjektene; <http://eeagrants.org/Partnerships/Donor-programme-partners/Norwegian-Police-Directorate>

Justis og innenriks er, sammen med innovasjon og klima de tre prioriterte satsningsområdene for regjeringen i den nye EØS - finansieringsperioden (2014-2021).

Det er norske justisbidrag i Romania, Polen, Litauen, Bulgaria og Hellas, samt noe mindre engasjement i Latvia og Tsjekkia (primært Kriminalomsorgen).

Justis- og beredskapsdepartementet er programpartner i fire land (Romania, Polen, Litauen, Bulgaria) som mottar EØS midler og er engasjert i prosjekter som har som mål å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner og kjønnsbasert vold. (*Program Area No 22 Domestic and Gender-based Violence*).

Det er også etablert et samarbeidsnettverk mellom EØS-mottakerland og norske kompetansemiljø under betegnelsen «EEA/Norway Grants Network against Domestic and Gender-based Violence». Nettverket er et supplerende tiltak for å støtte opp under EØS-samarbeidet for å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner.

Det multilaterale EØS-nettverket, på tvers av nye EU-land, styrker de bilaterale relasjonene og skaper møteplasser mellom kompetansemiljøer i Norge og i mottakerlandene. Nettverket fremmer også samarbeid og erfaringsutveksling mellom mottakerlandene og bidrar til bærekraft i EØS-prosjekter knyttet til vold mot kvinner og vold i nære relasjoner med hovedvekt på implementering av Europarådskonvensjonen om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen). Nettverket gir faglige synergier og effektiviserer Justis- og beredskapsdepartementets arbeid som programpartner for EØS-samarbeidet i flere land.